

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาของนครศึกษาในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ
ศึกษาสภาพและปัญหาของนครศึกษาในประเทศไทย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร และรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดย
ใช้แบบสัมภาษณ์สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานครศึกษาในระดับอุดมศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ผู้บริหาร (หัวหน้าภาควิชา, หัวหน้าสาขาคนครศึกษา)
อาจารย์ผู้สอน และผู้เชี่ยวชาญด้านคนครศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร และหาค่าสถิติด้วยการใช้

การยล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้ในรูปแบบ
ตารางและการบรรยายเป็นความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร

ตอนที่ 2 การสำรวจด้วยการสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร

1. การวิเคราะห์ความมุ่งหมายของหลักสูตร

1.1 ความมุ่งหมายทั่วไปและความมุ่งหมายเฉพาะ

เมื่อวิเคราะห์ความมุ่งหมายของหลักสูตรวิชา เอกคนตรีศึกษาของสภาการฝึกหัดครูฉบับปีพ.ศ. 2530, หลักสูตรวิชาเอกคนตรีศึกษาของสาขาคนตรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลักสูตรวิชาเอกดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สรุปได้ว่าความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทั้งสอง ทุกข้อเป็นวัตถุประสงค์ทั่วไปทั้งสิ้น ไม่มีข้อใดที่เป็นวัตถุประสงค์เฉพาะ (จึงจะถูกรายละเอียดได้ในหน้า 56, 64, 69)

1.2 คุณสมบัติของบัณฑิตตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชา เอกคนตรีศึกษาของสภาการฝึกหัดครูได้แสดงถึงคุณสมบัติของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในการผลิตว่าต้องการเน้นให้นักศึกษามีคุณสมบัติ 2 ประการคือ มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านดนตรีอย่างถูกต้อง ที่พร้อมจะใช้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมหรือเพื่อการศึกษาคนตรีที่อยู่ในระดับสูงต่อไป ประการที่สองคือการเสริมทัศนคติที่ดีเพื่อให้เกิดศรัทธาและความภาคภูมิใจด้านคนตรีศึกษาต่อคุณค่าอันเหมาะสมทางคุณธรรมและจริยธรรม กับการปฏิบัติวิชาชีพครูคนตรี

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรคนตรีของสาขาคนตรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเน้นอย่างเด่นชัดต้องการให้นักศึกษาออกไปปฏิบัติหน้าที่ครูคนตรีในระดับประถมและมัธยมศึกษา ตลอดจนเน้นการสอนคนตรีเพื่อการศึกษาและการสอนในระดับสูงต่อไป

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชาเอกดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒแสดงให้เห็นคุณสมบัติของบัณฑิตที่พึงประสงค์อย่างชัดเจนว่า ต้องการผลิตบัณฑิตเพื่อทำหน้าที่ครูคนตรีที่มีประสิทธิภาพ แต่วัตถุประสงค์มิได้เน้นให้เห็นเด่นชัดว่าต้องการเน้นการสอนในระดับใด คงกล่าวแต่เป้าหมายเพื่อการเป็นครูสอนคนตรีเท่านั้น

สรุปในภาพรวมของหลักสูตรทั้งสามหลักสูตรจะพบว่า วัตถุประสงค์มีการเน้นอย่างชัดเจน ถึงคุณสมบัติของบัณฑิตตรงกันว่าต้องการผลิตบัณฑิตเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ครูสอนคนตรีอย่าง เคนซัก หลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู เน้น เฉพาะการสอนระดับมัธยม หลักสูตรของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เน้นการสอนทั้งระดับประถม มัธยมและการสอนในชั้นที่สูงต่อไป สำหรับหลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เน้นเพียงการเป็นครูคนตรีแต่ไม่ได้มีการระบุถึงระดับ

2. การวิเคราะห์โครงสร้างเนื้อหาสาระของหลักสูตร

โครงสร้างเนื้อหาสาระของหลักสูตรคนตรีศึกษาทั้ง 3 หลักสูตรมีลักษณะดังนี้คือ หลักสูตรคนตรีศึกษาของสภาการฝึกหัดครูเป็นวิชา เฉพาะที่ขึ้นกับสายมัธยม เป็นวิชาเอกซึ่งไม่ต้องเรียนวิชาโท มีลักษณะการแบ่งวิชาเอกเป็น เอกเดี่ยวแบบลึกและเอกเดี่ยวแบบกว้าง การเอกเดี่ยวและหลักสูตรเทียบแบบลึกคือในวิชาทักษะเครื่องดนตรีซึ่งเป็นวิชาเอกให้เลือกเรียนเครื่องดนตรีตระกูลเดี่ยวจะเป็นเครื่องดนตรีไทยหรือตะวันตกก็ได้ ซึ่งบังคับทั้งหมด 12 หน่วยกิต แต่หากเลือกโปรแกรมเอกเดี่ยวแบบกว้างจะต้องเรียนเครื่องดนตรีเอก 2 ชนิดคือ เครื่องดนตรีไทย 1 ชนิดและเครื่องดนตรีสากลอีก 1 ชนิด อย่างละ 6 หน่วยกิต สำหรับเนื้อหาในหลักสูตรคนตรีศึกษาของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นวิชาเอกแบบสาขาวิชา เฉพาะซึ่งไม่ต้องเรียนวิชาโท เลือกเอกเครื่องดนตรีเพียงชั้นเดี่ยวคือไทยหรือตะวันตกเพียงอย่าง เดี่ยวและจัดการเรียนการสอนเฉพาะปริญญาตรีหลักสูตรปกติ (4 ปี) สำหรับหลักสูตรดุริยางคศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ (ร่วมกับคณะมนุษยศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แยกเป็นการเอกเครื่องดนตรีไทยหรือตะวันตกเพียงอย่าง เดี่ยว มีแผนการเรียน 2 ลักษณะ คือระดับปริญญาตรีหลักสูตรปกติ (4 ปี) และหลักสูตรปริญญาตรีเทียบ (เรียน 2 ปีหลัง)

เนื้อหาสาระในหลักสูตรทั้ง 3 หลักสูตรแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 4 กลุ่มคือกลุ่มวิชาพื้นฐานทั่วไป หลักสูตรคนตรีศึกษาของสภาการฝึกหัดครูมีจำนวนหน่วยกิตเท่ากับของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยคือ 40 หน่วยกิต ส่วนมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีน้อยกว่าถึง 10 หน่วยกิต คือกำหนดไว้ 30 หน่วยกิต กลุ่มวิชาเนื้อหา (วิชาเอกคนตรี) หลักสูตรของสภาการฝึกหัดครูกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีเท่ากันคือ 60 หน่วยกิต แต่ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีน้อยกว่าเล็กน้อยคือ 59 หน่วยกิต ส่วนกลุ่มวิชาครูหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครูมีหน่วยกิตมากกว่าหลักสูตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยคือ 37 หน่วยกิตกับ 35 หน่วยกิตและมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีมากที่สุดคือ

38 หน่วยกิต ในกลุ่มวิชาเลือกเสรีมีความแตกต่างกันพอสมควรคือ หลักสูตรของสภาการฝึกหัดครูสามารถเลือกเรียนได้เพียง 6 หน่วยกิตในขณะที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเลือกเรียนได้ 10 หน่วยกิต และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเลือกเรียนได้มากถึง 5-17 หน่วยกิต เมื่อเทียบหน่วยกิตรวมจะพบว่าหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครูกำหนดให้เรียนทั้งหมด 143 หน่วยกิต น้อยกว่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพียง 2 หน่วยกิตคือบังคับ 145 หน่วยกิต และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒก็น้อยที่สุดเช่นกันคือ 140 หน่วยกิต

สำหรับหลักสูตรปริญญาตรีหลักสูตรเทียบ (2 ปีหลังอนุปริญญา) มีการจัดเปิดเพียง 2 สถาบันคือ หลักสูตรของสภาการฝึกหัดครูและมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยที่หลักสูตรของสภาการฝึกหัดครูต้องเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป 16 หน่วยกิต แต่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒไม่มีการบังคับให้เรียนให้ส่วนนี้ ด้านกลุ่มวิชาเนื้อหา (วิชาเอกคนตรี) หลักสูตรของสภาการฝึกหัดครูบังคับให้เรียนเพียง 30 หน่วยกิต แต่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบังคับมากถึง 55 หน่วยกิต (มากเกือบเท่าวิชาในปริญญาตรีหลักสูตรปกติ ซึ่งกำหนดให้เรียน 59 หน่วยกิต) ซึ่งมากกว่ากันเกือบ 1 เท่าตัว ในกลุ่มวิชาสาขาหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครูบังคับให้เรียนเพียง 12 หน่วยกิตในขณะที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบังคับมากถึง 21 หน่วยกิต และในกลุ่มวิชาเลือกเสรีกำหนดให้เรียนเป็นจำนวนหน่วยกิตเท่ากันคือ 4 หน่วยกิต และเมื่อเทียบจำนวนหน่วยกิตรวมที่บังคับทั้งหลักสูตรจะเห็นว่า หลักสูตรของสภาการฝึกหัดครูกำหนดไว้ 68 หน่วยกิตซึ่งน้อยกว่าหลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒคือกำหนดไว้ 80 หน่วยกิต

2.1 สัดส่วนกลุ่มวิชาบังคับกับวิชาเลือก

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักสูตรทั้ง 3 คือหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู หลักสูตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและหลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่าโครงสร้างหลักสูตรทั้ง 3 มีสัดส่วนกลุ่มวิชาเนื้อหาเป็นวิชาบังคับมากกว่ารายวิชาเลือก โดยหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู ปริญญาตรี (เอกแบบลึก) ต่างกันคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 63.33 : 36.67 หลักสูตรปริญญาตรี (เอกแบบกว้าง) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 66.67 : 33.33 หลักสูตรปริญญาตรี (หลังอนุปริญญา) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 70.00 : 30.00 ในหลักสูตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 66.67 : 33.33 หลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒหลักสูตรปกติคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 83.05 : 16.95 และหลักสูตรปริญญาตรี (หลักสูตรเทียบ) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 81.82 :

2.2 สัดส่วนภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติ

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักสูตรทั้ง 3 คือหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ศึกษาเปรียบเทียบจำนวนหน่วยกิตของกลุ่มวิชาภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติทั้งในส่วนวิชาบังคับและวิชาเลือก ปรากฏว่าในส่วนวิชาบังคับของหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครูมีวิชาภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ โดยหลักสูตรปริญญาตรีเอกแบบลึกคิดเป็นร้อยละ 57.89 : 42.11 ปริญญาตรีเอกแบบกว้างคิดเป็นร้อยละ 60.00 : 40.00 และปริญญาตรีหลังอนุปริญญาคิดเป็นร้อยละ 61.90 : 38.10 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็มีวิชาบังคับเป็นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎีร้อยละ 70.00 : 30.00 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีลักษณะคล้ายหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครูคือรายวิชาบังคับมีภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติคือหลักสูตรปริญญาตรีภาคปกติคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 66.67 : 33.33 และปริญญาตรีหลักสูตรเทียบคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 61.22 : 38.78

ในส่วนวิชาเลือกปรากฏว่ามีเพียงหลักสูตรเดียวที่มีการกำหนดจำนวนหน่วยกิตวิชาภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเอาไว้ชัดเจนนั้นมีเพียงหลักสูตรเดียวคือหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู สำหรับส่วนนี้จะมีสัดส่วนภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ เช่นเดียวกันในส่วนวิชาบังคับข้างต้น คือหลักสูตรปริญญาตรีเอกแบบลึกคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 81.82 : 18.18 ปริญญาตรีเอกแบบกว้างคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 60.00 : 40.00 และปริญญาตรีหลังอนุปริญญาคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 77.78 :

2.3 สัดส่วนวิชาทางดนตรีไทยและตะวันตก

จากการเปรียบเทียบหลักสูตรทั้ง 3 คือหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู หลักสูตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่าโครงสร้างของหลักสูตรทั้ง 3 มีสัดส่วนกลุ่มวิชาทางด้านดนตรีตะวันตกมากกว่าดนตรีไทย โดยในหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู ปรินญาตรี เอกแบบลึกมีวิชาทางดนตรีตะวันตกมากกว่าดนตรีไทยคิดเป็นร้อยละ 55.51 : 44.49 ในหลักสูตรปรินญาตรี เอกแบบกว้างมีสัดส่วนร้อยละ 55.91 : 44.09 หลักสูตรปรินญาตรี หลังอนุปริญญาคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 54.66 : 45.34 หลักสูตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีจำนวนวิชาทางดนตรีตะวันตกมากกว่าดนตรีไทยคิดเป็นร้อยละ 34.12 : 31.76 หลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีรายวิชาดนตรีตะวันตกมากกว่าดนตรีไทยในหลักสูตรปรินญาตรีภาคปกติคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 51.16 : 27.90 และปรินญาตรีหลักสูตรเทียบคิดเป็นร้อยละ 53.67 : 29.25

ถ้าเทียบจำนวนวิชาทั้งหมดของหลักสูตรทั้ง 3 จะพบว่าหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครูจะมีวิชารวมแล้วมากที่สุดคือ 236 วิชา รองลงมาคือหลักสูตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีวิชาทั้งหมด 85 วิชา และหลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีจำนวนวิชาทั้งหมดน้อยที่สุดคือ 43 วิชา

ตอนที่ 2 การสัมภาษณ์

ก. สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

- สถานภาพส่วนตัวของผู้บริหารและอาจารย์ให้สัมภาษณ์

ผู้บริหารและอาจารย์ที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวนประมาณ 1 ในสามมีอายุประมาณไม่เกิน 30 ปี วุฒิทางการศึกษาส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรีและรองลงมาคือปริญญาโท แขนงดนตรีที่สอนเป็นดนตรีตะวันตกมากกว่าดนตรีไทย (ดนตรีตะวันตก 16 ท่าน ดนตรีไทย 14 ท่าน) อาจารย์ส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์การสอนมากที่สุดอยู่ในช่วงตั้งแต่ 1-15 ปี

- สถานภาพส่วนตัวของผู้เชี่ยวชาญสาขาดนตรี

ผู้เชี่ยวชาญสาขาดนตรีที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีอายุตั้งแต่ 30-80 ปีขึ้นไป มีวุฒิทางการศึกษาปริญญาตรี 4 ท่าน ปริญญาเอก 1 ท่านและอื่น ๆ อีก 5 ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญแขนงดนตรีไทยเท่ากับดนตรีตะวันตกคืออย่างละ 5 ท่าน มีประสบการณ์ทางการสอนค่าความถี่มากที่สุดคือ 21-30 ปี และรองลงมาคือ 41 ปีขึ้นไป

ข. สรุปการสัมภาษณ์ผู้บริหาร อาจารย์ และผู้เชี่ยวชาญสาขาดนตรีเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของดนตรีศึกษาในประเทศไทย

1. สรุปการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับสภาพและปัญหาทางดนตรีศึกษาในประเทศไทย

1.1 สภาพและปัญหาของดนตรีศึกษาในสถาบันที่ผู้บริหารและอาจารย์ปฏิบัติงานในคาน

- การเรียนการสอนวิชาทักษะเครื่องดนตรี

การเรียนการสอนทักษะส่วนใหญ่จะเป็นการสอนตัวต่อตัวคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 71.42 และ 73.91, การเรียนการสอนเป็นกลุ่มย่อยมีอัตราส่วนน้อยกว่ามากคือ ร้อยละ 14.29 และ 17.39 และการเรียนการสอนทักษะเป็นกลุ่มใหญ่คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 14.29 และ 8.70

ปัญหาในการสอนทักษะผู้บริหารและอาจารย์มีความเห็นตรงกันว่าปัญหาขาดอาจารย์ผู้สอนให้ครบทุกเครื่องดนตรีมีมากที่สุดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 71.43 และ 56.52, ผู้บริหารเห็นว่า การสอนทักษะมีปัญหาบ้างแต่สามารถจัดอาจารย์พิเศษมาช่วยสอนได้พอสมควร คิดเป็นร้อยละ 28.57 และอาจารย์เห็นว่าปัญหาผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ทางทักษะเดิมมาไม่เพียงพอต่อการศึกษาทักษะดนตรีที่สูงและยากมากขึ้น คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 43.48

- การเรียนการสอนวิชาทฤษฎี

สภาพการเปิดสอนวิชาทฤษฎีมีความเห็นออกเป็น 2 กระแสคือ บางกลุ่มเห็นว่าการเปิดสอนวิชาทฤษฎีทำได้ตามสมควร คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 57.14 และ 56.52 อีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่าการเปิดวิชาทฤษฎีให้ครบตามหลักสูตรทำได้ยากมาก คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 42.86 และ 43.48

ปัญหาของการเรียนการสอนวิชาทฤษฎีผู้บริหารและอาจารย์เห็นว่าผู้เรียนขาดความสนใจศึกษาทางทฤษฎีและมีพื้นฐานความรู้ด้านนี้จำกัด ทำให้เป็นปัญหาต่อการสอน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 42.82 และ 52.17 ปัญหาเรื่องบุคลากรทำให้ไม่สามารถเปิดวิชาให้ครบได้ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 14.28 และ 43.48 ปัญหาสุดท้ายคือค่าราที่ผู้สอนความน้อย มีสัดส่วนร้อยละ 42.86 และ 4.35

- ความพร้อมด้านบุคลากรผู้สอนดนตรี

สภาพความพร้อมด้านบุคลากรผู้สอนดนตรีผู้บริหารและอาจารย์เห็นว่าในสถาบันมีบุคลากรพอสมควรแต่ยังไม่พอมีมากที่สุด คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 71.43 และ 86.96 ส่วนความเห็นที่ว่า มีบุคลากรพอแต่เทียบกับจำนวนนิสิตนักศึกษาคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 28.57 และ 13.04

ปัญหาด้านบุคลากรผู้สอนดนตรีผู้บริหารและอาจารย์เห็นว่าขาดบุคลากรที่จะสอนทักษะทั้งดนตรีไทยและตะวันตกมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 100.00 และ 86.96 ส่วนอาจารย์อีกกลุ่มหนึ่งมีความเห็นว่าบุคลากรไม่นับว่าขาดแคลนแต่ต้องการให้มีจำนวนมากขึ้น คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 13.04

- ความพร้อมด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน

สภาพและปัญหาของความพร้อมด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน
ผู้บริหารและอาจารย์เห็นว่าเครื่องดนตรีพร้อมแต่ขาดในด้านคุณภาพ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ
57.14 และ 78.26 ส่วนความเห็นว่าเครื่องดนตรียังขาดเป็นบางชนิดมีน้อยกว่า คิดเป็นสัดส่วน
ร้อยละ 42.86 และ 21.74

ในด้านความเห็นเรื่องห้องซ้อมเห็นว่าห้องซ้อมมีปริมาณพอสมควร
แต่ยังไม่มีความดี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 71.43 และ 76.47 ส่วนความเห็นว่าห้องซ้อมมีคุณภาพดี
และมีพอเพียงมีน้อยกว่าคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 28.57 และ 23.57

ความเห็นเกี่ยวกับอุปกรณ์ผู้บริหารและอาจารย์เห็นว่าอุปกรณ์
มีน้อย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 40.00 และ 73.68 ส่วนความเห็นว่าอุปกรณ์เพียงพอคิดเป็นอัตรา
ส่วนร้อยละ 60.00 และ 26.32

- อุปสรรคและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนดนตรีศึกษา

ปัญหาประการแรกคือปัญหาวัตถุดิบคือตัวนักศึกษา พบว่าจำนวน
นักศึกษาที่สอบเข้าในแต่ละปีลดลง ทำให้ไม่สามารถคัดเลือกคนที่มีคุณภาพที่ต้องการ แต่การศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาที่จัดเพื่อต่อยอดความรู้ให้เพิ่มขึ้น นักศึกษาบางกลุ่มต้องเริ่มเรียนใหม่
หมดทำให้เกิดอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ปัญหาคือปัญหาที่
ผู้บริหารไม่ให้การสนับสนุนและไม่เข้าใจกระบวนการเรียนการสอนดนตรีศึกษา ขาดงบประมาณใน
การสนับสนุนงานของภาควิชา นักศึกษาวิชาดนตรีศึกษาไม่มีระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบและ
ความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ทั้งจากการศึกษาและกิจกรรมพิเศษ ประสิทธิภาพของบุคลากร
ไม่เพียงพอสำหรับการสอนระดับนี้ และอาจารย์บางท่านขาดความรับผิดชอบในการสอน

- ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงงานในสถาบันที่ปฏิบัติราชการ

ประการแรกคือควรจะมีการบรรจุอัตราอาจารย์ที่มีคุณภาพเพิ่มเติมให้เพียงพอ และควรจะได้มีการจัดประชุมสัมมนาเรื่องทิศทางของหลักสูตรและการสอนคนตรีศึกษาเพื่อการจัดให้มีทิศทางเดียวกัน ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนงานทางด้านคนตรีให้จริงจังมากกว่าที่เป็นอยู่ ทั้งด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน งบประมาณ อาคารสถานที่ ส่งเสริมมาตรฐานทางวิชาการให้นักศึกษามีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งด้านเนื้อหาวิชาและการส่งเสริมทางด้านกิจกรรมคนตรีเสริมหลักสูตร และอาจหาทางเตรียมขยายขอบเขตงานด้านคนตรีสำหรับอนาคตด้วยการวางแผนการตั้งสถาบันคนตรี เพื่อระดมทรัพยากรและนักวิชาการด้านคนตรีมารวมไว้ที่แห่งเดียวกันเพื่อมาตรฐานที่สูงขึ้น และเป็นการขยายงานด้านคนตรีให้กว้างขวางขึ้น

1.2 สภาพและปัญหาของคนตรีศึกษาในระดับประเทศในคาน

- เนื้อหาที่สอนครอบคลุมเพียงพอหรือไม่

สรุปได้ว่าเนื้อหาที่จัดสอนเพียงพอสำหรับนำไปใช้สอนในระดับประถมและมัธยมศึกษา ถ้าเทียบกับการศึกษาในระดับสูงคิดว่ายังไม่พอ แต่ขอค้นพบอีกกระแสหนึ่งพบว่ามีความคิดเห็นว่าเนื้อหายังไม่เหมาะเพราะมีมากเกินไป ผู้เรียนต้องใช้ความจำเพียงเพื่อการใช้สอบแต่ไม่ได้ความรู้และเป้าหมายของหลักสูตรคาดหวังสูงเกินไปแล้วแต่ผู้เรียนมีความจำกัดด้านพื้นฐาน โดยเฉพาะยังไม่มัจจุบันในทุก ๆ คานร่วมกันโดยเฉพาะการเห็นความสำคัญของคนตรี

- คานผลสัมฤทธิ์ของบัณฑิตมีประสิทธิภานาพอใจเพียงใด

สรุปได้ว่ามีความเห็นเป็นสองกระแส แนวคิดแรกมีค่าความถี่กว่าแนวคิดที่สอง โดยเห็นว่าบัณฑิตมีประสิทธิภานายังไม่เป็นที่นาพอใจนัก ยังมีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนคือขาดทางด้านอุปกรณ์และความใฝ่ใจหาความรู้ อีกแนวคิดหนึ่งสรุปได้คือคิดว่าประสิทธิภานเป็นที่นาพอใจแล้ว ถือว่าประสบความสำเร็จในคานออกไปทางานรับใช้สังคมได้มากขึ้น

- การบรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนคนตรีศึกษา
ของสถาบันอุดมศึกษาในระดับประเทศ

สรุปได้ว่ายังไม่สัมฤทธิ์ผลสมบูรณ์ตามที่ควรจะเป็น เพราะจุดมุ่ง-
หมายต้องการผลิตบัณฑิตที่เป็นครูหรือนักวิชาการที่มีความรู้สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้เรียน แต่ในความเป็น
จริงยังไม่ถึงจุดมุ่งหมายตามที่หวัง เพราะการจัดเป็นการเร่งทางด้านปริมาณแต่คนตรีเป็นวิชาทักษะ
ซึ่งต้องใช้เวลาในการศึกษาและผู้เรียนต้องมีพื้นฐานความรู้มาก่อน ในระยะเวลาอันสั้นเพียง 4 ปี
ไม่สามารถฝึกให้คนที่ไม่มีพื้นฐานความรู้มาก่อนให้มีประสิทธิภาพภายในระยะเวลาอันสั้นได้ นอกจากนี้
บัณฑิตที่จบแล้วทำอาชีพตรงสายจริง ๆ มีน้อยและตำแหน่งครูไม่พอที่จะรองรับ

- ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนา งานด้านคนตรีศึกษาในระดับ
ประเทศ

สรุปได้ว่าควรเน้นการจัดการศึกษาให้ต่อเนื่องและการวางแผน
หลักทั้งในระดับประถม มัธยม อุดมศึกษา โดยเฉพาะในระดับประถมควรหาแนวทางทำให้เด็กชอบ
ดนตรี รักดนตรี ต้องปลูกฝัง ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องใช้การสอนเครื่องดนตรี อาจเป็นการสอนเพลง
เด็ก ๆ และนอกจากนี้ควรจะได้มีการจัดประชุมสัมมนา เรื่องการใช้หลักสูตรคนตรีร่วมกันในระดับ
อุดมศึกษา เพื่อหาทิศทางและข้อตกลงในการปฏิบัติให้สอดคล้องเป็นแนวทางเดียวกัน นอกจากนี้
รัฐบาลน่าจะให้การสนับสนุนในด้านบุคลากรทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เพราะคนตรีเป็นวิชาที่ต้อง-
การบุคลากรที่มีประสิทธิภาพมาก ช่วยให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผล และด้านงบประมาณตลอดจน
อุปกรณ์การเรียนการสอน นอกจากนี้อาจมีการพัฒนาการจัดตั้งสถาบันคนตรีเพื่อรวมบุคลากรที่มี
ความสามารถ งบประมาณและอุปกรณ์ให้พร้อมอยู่ที่เดียว เช่น สถาบันคนตรีของจุฬาลงกรณ์มหา-
วิทยาลัย สถาบันคนตรีของกรมการฝึกหัดครู

2. สรุปการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับสภาพและปัญหาของคณตรีศึกษาใน

ประเทศไทย

2.1 สภาพและปัญหาของคณตรีศึกษาในระดับประเทศ ในด้าน

- เนื้อหาที่สอนครอบคลุมเพียงพอหรือไม่

ด้านเนื้อหาที่สอนกันในหลักสูตรคณตรีศึกษาในระดับอุดมศึกษา สรุปได้ดังนี้ การวางเนื้อหาหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญซึ่งผู้ร่างหลักสูตรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญอย่างสูงเป็นผู้ร่าง เนื้อหากอนตรีที่มีการจัดการเรียนการสอนพบว่า มีเนื้อหารายละเอียดครอบคลุมเพียงพอกับความรู้ที่บัณฑิตควรมีใน เฉพาะบางสถาบัน ซึ่งขึ้นกับปัจจัยในความพร้อมของสถาบันแต่ละแห่ง สถาบันที่ไม่มีความพร้อมคุณภาพของ เนื้อหาความรู้ในการสอนก็จะน้อยลงมา ในปัจจุบันหลักสูตรคณตรีมีการเรียนการสอนอย่างแพร่หลาย แต่พื้นฐานคณตรีมาตรฐานในระดับประเทศยังไม่สูงมากนักโดยสภาพส่วนรวม ซึ่งมีผลต่อแนวทางการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ควรมีการปรับเนื้อหาที่จัดสอนให้มีรายละเอียดถี่ถ้วนมากขึ้น เพราะในปัจจุบันพบว่า เนื้อหาที่สอนอยู่มีมากและกว้างจนเกินไป ทำให้ผู้เรียนมีข้อจำกัดในการปรับปรุงตนเองให้มีประสิทธิภาพจาก เนื้อหาความรู้ที่กว้างขวางแต่ไม่ลึกซึ้ง และเวลาเรียนที่มีเพียง 4 ปีและความพากเียรเอาใจใส่ของผู้เรียนก็มีผลต่อปริมาณความรู้ที่จะได้รับ คือถ้าสนใจเอาใจใส่ก็จะได้รับความรู้มาก แต่ถ้าไม่สนใจศึกษาคำความรู้ที่จะได้รับก็จะถดถอยไปตามอัตราส่วน

- ด้านผลสัมฤทธิ์ของบัณฑิตมีประสิทธิภาพน่าพอใจเพียงใด

สรุปได้ว่ามีความเห็นเป็น 2 กระแสคือ ส่วนใหญ่จะให้ทัศนะในทางลบ กล่าวคือเห็นว่าประสิทธิภาพของบัณฑิตไม่น่าพอใจ มีความรู้ผิวเผิน ไม่มั่นใจในอัตราส่วนทางคำนวณปริมาณว่าจะสอดคล้องกับคุณภาพที่นำพึงพอใจ มาตรฐานของบัณฑิตยังไม่บรรลุในประเด็นด้านประสิทธิภาพทางทักษะและความรู้ด้านทฤษฎีระดับสูง ส่วนคุณภาพในวิชาชีพยังน้อยอยู่ ส่วนความเห็นกระแสที่สองสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของบัณฑิตเป็นที่น่าพอใจและเริ่มมีมาตรฐานสูงขึ้น สังเกตจากมีการเพิ่มวิชาในส่วนวิชาครูคือการสอนคณตรีไว้มากขึ้นกว่าเดิม และเป็นการสอนวิชาทักษะซึ่งอยู่ในชั้นดีพอสมควร มีแนวโน้มดีขึ้นและพร้อมเพียงพอที่จะออกไปสอน

- การบรรลุจุดหมายของการจัดการเรียนการสอนคนตรีศึกษา
ของสถาบันอุดมศึกษาในระดับประเทศ

สรุปได้ว่ามีความเห็นแยกเป็น 2 กระแสเช่นกัน กระแสส่วนใหญ่
เห็นว่าในปัจจุบันการจัดเน้นแต่ปริมาณมากกว่าคุณภาพ ทิศทางการจัดไขว้เขว ด้านวัตถุประสงค์
ของการผลิตบัณฑิตยังไม่ตรงเป้าหมาย เพราะผู้เรียนส่วนใหญ่ยังมีจุดหมายที่จะเป็นศิลปินมากกว่า
เป็นครู ในเรื่องการจัดการศึกษาคณะศึกษานี้หากจะจัดแล้วต้องทำให้พร้อมต่อให้ดีที่สุด ปัจจุบัน
มีการจัดกันมากโดยไม่คำนึงถึงมาตรฐาน เหมือนกับการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุแต่คนเหตุยังไม่มีการ
ปูพื้นฐาน เป็นห่วงเรื่องความวิตกรวบยอดของคนตรีว่าอาจลลาคเคลื่อนไป ส่วนอีกกระแสหนึ่งซึ่งเป็น
ส่วนน้อยมาก เห็นว่าประสบความสำเร็จและการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันดีกว่าในอดีตมาก

- ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนาคนตรีศึกษาในประเทศไทย

สรุปได้ว่าประการแรกคือ ต้องสร้างและปลูกฝังเยาวชนให้เกิด
ความรักในคนตรีอย่างแท้จริง การแก้ปัญหาต้องแก้ที่ต้นเหตุด้วยการสร้างเด็กตั้งแต่เล็กร่วมกับครู
ที่รักที่จะเป็นครูและผู้ใหญ่ต้องให้การส่งเสริม เมื่อเยาวชนเหล่านี้เติบโตก็จะส่งผลให้คนตรีศึกษา
ในระดับอุดมศึกษาดีขึ้นมีประสิทธิภาพดีขึ้น สำหรับประเทศที่เจริญควรมุ่งทั้งความเจริญทางวัตถุและ
การพัฒนาจิตใจควบคู่กัน ซึ่งส่วนนี้คืองานสำคัญของคนตรีศึกษา

การผลิตครูเป็นของสำคัญ การศึกษาวิชาคนตรีที่แท้จริงนั้นย่อม
ต้องใช้เวลาในการศึกษาเล่าเรียนและฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอเป็นระยะยาว โดยมีการสั่งสอนอบรม
ทั้งทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จึงต้องเริ่มปูรากฐานให้เสียตั้งแต่เนิ่นที่สุดเท่าที่จะทำได้

การจะพัฒนาคนตรีศึกษาได้ต้องได้รับการสนับสนุนและร่วมมือ
อย่างจริงจังจากทุกฝ่าย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาไม่ควรคำนึงถึงทรัพยากรมูลค่าใน
การลงทุนว่ามีอัตราส่วนเพราะคนตรีเป็นวิชาศิลปะ ไม่อาจประเมินค่าออกมาเป็นตัวเลขได้ ควร
เป็นการผลิตเชิงคุณภาพมากกว่าปริมาณและควรหาจุดยืนในค่านเป้าหมายการผลิตให้ชัดเจน
สำหรับการพัฒนาเป็นสิ่งที่คำนึงกันมากในปัจจุบัน แต่อะไรคือการพัฒนาผู้พัฒนาควรมีความรู้ลึกซึ้ง
ถึงของที่มีอยู่ก่อน แก่ชัดเจนอย่างแตกฉานที่เคียวถึงจะเป็นผู้พัฒนาที่ดีได้ การพัฒนาที่จริงจะเป็นไป
ตามธรรมชาติมิใช่สิ่งที่จะจงใจ แต่ว่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามกาลและเทศะที่เปลี่ยนแปลง ผู้ที่มี

ความรู้เดิมซัดเงินแตกฉานก็จะสามารถสรรสร้างให้แปลกออกไป ใช้ได้กับวิชาทุกวิชาที่จะพัฒนาตัวเองตามสภาพสิ่งแวดล้อมที่จะช่วยให้เป็นอย่างนั้นได้

2.2 สรุปความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูคนตรี

- ครูคนตรีประการแรกควรมีพรหมวิหาร คือความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งเป็นคุณธรรมของผู้ใหญ่ มีความสามารถในการสอนได้อย่างถูกต้อง รู้ว่าสิ่งใดเป็นมาตรฐานที่ถูกต้องแล้วสอนให้ลูกลงไป ให้เหมาะกับความสามารถของผู้เรียน ความสำคัญอีกประการหนึ่งคือความสามารถในการถ่ายทอดให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ มีคุณสมบัติและคุณธรรมเพียงพอที่จะเป็นแบบอย่างให้ผู้เรียนได้ ทั้งด้านของคุณวุฒิ วิทยวุฒิ จรรยาวัตรต่าง ๆ ทั้งด้านฝีมือ ความรู้ความสามารถและคุณธรรมจรรยาของความเป็นครู
- ความคาดหวังในตัวครูคนตรี โรงเรียนส่วนใหญ่ต้องการครูคนตรีที่มีความสามารถทุกด้าน เพราะว่าเป็นการคุ้มค่าเท่าความเป็นจริงแล้วเป็นไปได้น้อย เพราะครูคนตรีไม่ใช่คนเก่งทั้งหมดทุกอย่าง อาจจะถนัดเครื่องมือใดเครื่องมือหนึ่งเท่านั้น แต่ความรู้ที่จะสามารถสอนนักเรียนได้หรือแนะนำนักเรียนได้ควรจะมีมาก
- ครูคนตรีในอนาคต ประการแรกควรจะเป็นผู้ที่มีความรักคนตรี มีความผูกพันกับคนตรี แต่อยู่อีกประการหนึ่งที่มาผนวกกันคือจะต้องสามารถสื่อให้กับนักเรียนได้ เกิดความซาบซึ้งในคนตรีด้วย แล้วต้องผนวกทุกสิ่งทุกอย่างให้ได้ในเรื่องของความศิโรราบขอติในการสอน หรือผลสัมฤทธิ์ที่จะได้ว่าในที่สุดต้องการให้เด็กเป็นอย่างไร ครูคนตรีไม่จำเป็นจะต้องเก่งทุกเครื่องมือ ควรมีความรู้มีไฟที่อยากจะศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมและสามารถแนะนำให้นักเรียนหาความรู้เพิ่มเติมได้

อภิปรายผล

ผลการวิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความมุ่งหมายหลักสูตร

1.1 ความมุ่งหมายทั่วไปและความมุ่งหมายเฉพาะ

ผลการวิเคราะห์ความมุ่งหมายทั่วไปและความมุ่งหมายเฉพาะของหลักสูตรวิชาเอกดนตรีศึกษาของสภาการฝึกหัดครู หลักสูตรของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและหลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปรากฏว่าความมุ่งหมายของหลักสูตรของสถาบันทั้งสามมีความเหมาะสมเป็นส่วนใหญ่ เหมาะสมในด้านใช้ภาษาชัดเจน เข้าใจง่ายแสดงให้เห็นคุณสมบัติของบัณฑิตที่ต้องการเน้นการเป็นครูสอนดนตรีมากกว่าการทำงานด้านดนตรีในส่วนอื่น แต่เมื่อวิเคราะห์ความมุ่งหมายแล้วพบว่ามีเพียงความมุ่งหมายทั่วไป เท่านั้นแต่ไม่มีความมุ่งหมายเฉพาะ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรจะได้มีการปรับปรุงในประเด็นนี้ อีกประการหนึ่งคือวัตถุประสงค์หลักสูตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในด้านดนตรีศึกษามีได้มีการกล่าวถึงคุณสมบัติของบัณฑิตในด้านเกี่ยวกับทัศนคติและคุณธรรมประจำวิชาชีพครูคนตรีเลย ซึ่งแม้ว่าจะมีการเน้นในหลักสูตรส่วนอื่น ๆ เช่นในเนื้อหารายวิชา แต่ผู้วิจัยเห็นว่าในส่วนของวัตถุประสงค์ซึ่งเปรียบเหมือนหัวใจของหลักสูตรทั้งหมด ควรจะได้มีคุณสมบัติเหล่านี้แทรกอยู่ด้วย เพราะถึงแม้ว่าในหลักสูตรจะมีคุณสมบัติดังกล่าวแทรกอยู่ แต่หากไม่กล่าวถึงในวัตถุประสงค์จะทำให้ดูเหมือนว่ามีการละเลยประเด็นเหล่านี้ไป ซึ่งก็เช่นเดียวกับวัตถุประสงค์เฉพาะคือถึงแม้จะมีปรากฏในส่วนรายละเอียดส่วนอื่น แต่เมื่อมิได้มีการเขียนให้เป็นลายลักษณ์อักษรในส่วนของวัตถุประสงค์ของหลักสูตร แต่หากมองหลักสูตรเพียงผิวเผินจะทำให้เข้าใจไขว่เขวได้ว่าขาดในส่วนนี้ไป

1.2 คุณสมบัติของบัณฑิตตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

คุณสมบัติของบัณฑิตตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรดนตรีศึกษาของสภาการฝึกหัดครู จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่าวัตถุประสงค์มีการเน้นอย่างชัดเจนถึงคุณสมบัติของบัณฑิตว่าต้องการผลิตบัณฑิตเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ครูสอนดนตรีอย่างเด่นชัดก็มากคือ หลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู เน้นเฉพาะการสอนระดับมัธยม หลักสูตรของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เน้นการสอนทั้งระดับประถม มัธยมและการสอนในชั้นที่สูงต่อไป

สำหรับหลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเน้นเพียงการเป็นครูคนตรี แต่ไม่ได้มีการระบุถึงระดับ

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าคุณสมบัติของบัณฑิตมีความเหมาะสมดีแล้ว ส่วนที่เน้นว่าต้องการให้สอนในระดับใดหรือไม่นั้น ทิศทางการจัดการศึกษาระดับอื่น ๆ จะมีผลต่อการกำหนดนโยบายวัตถุประสงค์ด้วย ที่เห็นได้เด่นชัดคือนโยบายของสำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติซึ่งไม่เน้นการรับครูคนตรีที่ได้ผ่านการเรียนการสอนมาโดยเฉพาะ แต่ต้องการครูที่จะสามารถสอนวิชาสามัญทั่วไปได้หลาย ๆ วิชา ดังนั้นจึงไม่ต้องการบัณฑิตวิชาเอกคนตรีเข้ารับราชการมากนัก จึงมีสถาบันหลายแห่งในวิทยาลัยครูและมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่สนองทิศทางความต้องการของสังคมด้วยการไม่กำหนดวัตถุประสงค์เน้นบัณฑิตให้ไปสอนชั้นประถมด้วยเหตุดังกล่าว

อีกประการหนึ่งคือ บัณฑิตเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วไม่ออกมาทำอาชีพครู เนื่องจากสาเหตุหลายประการ อาทิเช่น ไม่มีตำแหน่งเพียงพอในการสอบบรรจุเข้ารับราชการในโรงเรียนของรัฐบาล ข้อกำหนดในคุณสมบัติของบัณฑิตที่มีสิทธิ์สอบเข้าไม่สมเหตุสมผล เช่น ระบุคุณสมบัติของบัณฑิตว่าต้องการครูเพื่อสอนครูวิชาใด (การสอนวงดนตรีโยธาวิฑิต) แต่กรรมการผู้รับสมัครกลับเข้าใจว่าต้องรับบัณฑิตที่ได้รับปริญญาชื่อ "ครูวิชาคศาสตร์" จึงทำให้ผู้ที่ได้ปริญญาคนตรีศึกษาเหมือนกันแต่มีค่าใช้จ่ายเดียวกันไม่มีสิทธิ์สอบ¹ หรือไม่อยากทำอาชีพครูเพราะกลัวงานหนักแต่ได้รับค่าตอบแทนน้อย² ผู้วิจัยมีความเห็นว่าบัณฑิตจำนวนมากยินดีที่จะไปสอนและรับราชการเป็นครูในโรงเรียน ถ้ารัฐบาลจะเปิดโอกาสรับบัณฑิตเหล่านี้เข้าทำงาน แต่เนื่องจากตลาดแรงงานคือกรมสามัญและสำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติไม่ต้องการบัณฑิตเหล่านี้ จะเห็นได้ว่าในแต่ละปีมีการเปิดสอบบรรจุตำแหน่งครูคนตรีเพียง 2-3 ตำแหน่งเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่จากการศึกษาพบว่าในโรงเรียนยังขาดอัตราครูอีกมาก โดยเฉพาะหลักสูตรใหม่ที่จะทดลองใช้ในปีการศึกษา 2533 หมวดวิชาศิลปะในระดับมัธยมของกรมสามัญศึกษาจะรวมเนื้อหาถึง 3 อย่างคือ คนตรี นาฏศิลป์ และศิลปะ วิชาใน 1 คาบการเรียนต่อสัปดาห์ ซึ่งเป็นอัตราส่วนเนื้อหากับเวลา

¹ สัมภาษณ์สังัด ภูเขาทอง, หัวหน้าภาควิชาคนตรี วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533.

² สัมภาษณ์วาสิษฐ จรัญยานนท์, อาจารย์ภาควิชาคนตรี วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533

ที่น้อยมาก ทำให้ความจำเป็นในการใช้ครูที่จบมาโดยเฉพาะมีความจำเป็นน้อยลง เหตุผลเหล่านี้แสดงให้เห็นว่านโยบายการศึกษาชาติของประเทศไทยขาดการวางแผนที่จะดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน แม้แต่หน่วยงานของรัฐบาลคือกรมสามัญศึกษาซึ่งรับผิดชอบอนาคตการศึกษาระดับประเทศ กรมการฝึกหัดครูและทบวงมหาวิทยาลัยในส่วนที่ผลิตครูออกมาสนองงานของกรมสามัญก็ไม่สามารถหาแนวทางในการวางแผนนโยบายและทิศทางการผลิตครูเพื่อรองรับงานซึ่งกันและกันให้เหมาะสม ปัญหาเหล่านี้ผู้วิจัยเห็นว่าสำคัญและน่าวิตกอย่างยิ่ง เพราะทราบโดยที่รัฐบาลยังไม่อาจกำหนดทิศทางว่าจะดำเนินการอย่างไรกับการจัดการศึกษา ซึ่งในที่นี้คือทางการศึกษาเฉพาะด้านคนตรีศึกษาและการผลิตครูคนตรีเท่านั้น ตราบนั้นรัฐบาลก็จะต้องสูญเสียทรัพยากรมากมาย เวลาและผลงานที่ได้ก็จะไม่สนองความต้องการที่แท้จริง แต่การสูญเสียทรัพยากรไม่อาจเปรียบได้กับความน่าวิตกในเรื่องทิศทางของการจัดการศึกษาชาติซึ่งเป็นความรับผิดชอบที่สูง และการศึกษาที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ หากไม่มีการวางแผนนโยบายที่ชัดเจนและวางเป้าหมายที่เด่นชัดที่ต้องการตามทิศทางที่ควรเตรียมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางความเจริญของประเทศในด้านวัตถุที่แน่นอนว่าจะตามมาในอนาคตอันใกล้แล้ว การพัฒนาในอนาคตอาจเป็นเพียงด้านวัตถุ (Materialism) แต่ด้านอื่น ๆ ไม่สนองตาม ซึ่งจะเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อความเจริญและความมั่นคงของประเทศชาติ

2. การวิเคราะห์โครงสร้างเนื้อหาสาระของหลักสูตร

เนื้อหาสาระในหลักสูตรทั้ง 3 หลักสูตรแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 4 กลุ่มคือ กลุ่มวิชาพื้นฐานทั่วไป หลักสูตรคนตรีศึกษาของสภาการฝึกหัดครูมีจำนวนหน่วยกิตเท่ากับของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ 40 หน่วยกิต ส่วนมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีน้อยกว่าถึง 10 หน่วยกิต คือกำหนดไว้ 30 หน่วยกิต ข้อกำหนดในประกาศทบวงมหาวิทยาลัยเรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรี ปี 2525 ของทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปไว้ว่าต้องไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต ซึ่งข้อกำหนดนี้ทุกหลักสูตรมีคุณสมบัติถูกต้องตามที่กำหนด กลุ่มวิชาเนื้อหา (วิชาเอกคนตรี) หลักสูตรของสภาการฝึกหัดครูกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีเท่ากันคือ 60 หน่วยกิต แต่ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีน้อยกว่าเล็กน้อยคือ 59 หน่วยกิต ข้อกำหนดของทบวงมหาวิทยาลัยดังกล่าวได้กำหนดหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต ซึ่งหลักสูตรทั้ง 3 มีจำนวนหน่วยกิตเกินกว่าข้อกำหนดของทบวงมาก ซึ่งเป็นผลดีต่อผู้เรียนเพราะได้มีความรู้ในส่วนวิชาเอกมาก ผู้วิจัย

มีความเห็นว่ากลุ่มวิชาเนื้อหามีความพอเหมาะสมควรแล้ว เพราะมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ส่วนกลุ่มวิชาครูหลักสูตรของสภากาการฝึกหัดครูมีหน่วยกิตมากกว่าหลักสูตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ 37 หน่วยกิตกับ 35 หน่วยกิตและมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมากที่สุด คือ 38 หน่วยกิต ในข้อกำหนดของทบวงไม่ได้กำหนดในส่วนนี้ไว้ แต่ก็เป็นวิชาเสริมที่เสริมสร้างประสิทธิภาพให้ผู้เรียน และมีหน่วยกิตมากพอสมควร ในกลุ่มวิชาเลือกเสริมมีความแตกต่างกันพอสมควรคือหลักสูตรของสภากาการฝึกหัดครูสามารถเลือกเรียนได้เพียง 6 หน่วยกิต ในขณะที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเลือกเรียนได้ 10 หน่วยกิต และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเลือกเรียนได้มากถึง 5-17 หน่วยกิต ในข้อกำหนดของทบวงมหาวิทยาลัยกำหนดไว้เพียงไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิตเท่านั้น ซึ่งทุกหลักสูตรมีคุณสมบัติในส่วนนี้ครบตามข้อกำหนด ผู้วิจัยเห็นว่าเนื้อหาในส่วนโครงสร้างเนื้อหาสาระของหลักสูตรทั้ง 3 มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่ข้อกำหนดทบวงมหาวิทยาลัยปริญญาตรี 2525 กำหนดไว้ทุกประการ

สำหรับหลักสูตรปริญญาตรีหลักสูตรเทียบ (2 ปีหลังอนุปริญญา) มีการจัดเปิดเพียง 2 สถาบันคือ หลักสูตรของสภากาการฝึกหัดครูและมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยที่หลักสูตรของสภากาการฝึกหัดครูต้องเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป 16 หน่วยกิต แต่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒไม่มีการบังคับให้เรียนในส่วนนี้ ด้านกลุ่มวิชาเนื้อหา (วิชาเอกคนตรี) หลักสูตรของสภากาการฝึกหัดครูบังคับให้เรียนเพียง 30 หน่วยกิต แต่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบังคับมากถึง 55 หน่วยกิต (มากเกือบเท่าวิชาในปริญญาตรีหลักสูตรปกติ ซึ่งกำหนดให้เรียน 59 หน่วยกิต) และมากกว่าข้อกำหนดด้านวิชาเฉพาะซึ่งเป็นวิชาที่กำหนดในข้อบังคับของทบวงค่อนข้างมาก ทั้ง ๆ ที่ในส่วนนี้ก็จะมึเนื้อหาบางส่วนที่ได้เรียนมาแล้วในระดับปริญญาตรี ในกลุ่มวิชาชีพครูหลักสูตรของสภากาการฝึกหัดครูบังคับให้เรียนเพียง 12 หน่วยกิตในขณะที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบังคับมากถึง 21 หน่วยกิต และในกลุ่มวิชาเลือกเสริมกำหนดให้เรียนเป็นจำนวนหน่วยกิตเท่ากันคือ 4 หน่วยกิต และเมื่อเทียบจำนวนหน่วยกิตรวมทั้งหลักสูตรจะเห็นว่า หลักสูตรของสภากาการฝึกหัดครูกำหนดไว้ 68 หน่วยกิตซึ่งน้อยกว่าหลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คือกำหนดไว้ 80 หน่วยกิต ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหลักสูตรปริญญาตรีหลักสูตรเปรียบเทียบทั้งสอง เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วยังขาดความเป็นเอกภาพ อันจะมีผลต่อมาตรฐานของบัณฑิตที่จบออกมาว่าแต่ละสถาบันจะมีมาตรฐานที่ต่างกัน เพราะโครงสร้างสำคัญส่วนแรกคือหลักสูตรแตกต่างกัน แต่ปัญหานี้ในอนาคตอาจค่อยคลี่คลายลงเพราะการเรียนการสอนปัจจุบันเป็นระบบมากขึ้น ผู้ที่จะเรียนต่ออาจจบปริญญาตรี

ในหลักสูตรจะมีมากขึ้น แนวโน้มที่จะต้องใช้หลักสูตรปริญญาตรีเทียบนี้จะค่อย ๆ หมดไป คงจะเห็นได้จากนโยบายของสถาบันหลายแห่งที่ต้องการลดปริมาณการผลิตบัณฑิตในลักษณะนี้ลง ดังนั้นปัญหามาตรฐานที่ต่างกันนี้ในที่สุดจะหมดไป

2.1 สัดส่วนกลุ่มวิชาบังคับกับวิชาเลือก

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักสูตรทั้ง 3 คือหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู หลักสูตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่าโครงสร้างหลักสูตรทั้ง 3 มีสัดส่วนกลุ่มวิชาเนื้อหาเป็นวิชาบังคับมากกว่ารายวิชาเลือก ผู้วิจัยมีความเห็นว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะหลักสูตรต้องการปูพื้นฐานให้บัณฑิตมีความรู้ที่ควรจะเรียนรู้ต่อการนำไปใช้สอน ดังนั้นข้อกำหนดของหลักสูตรในส่วนนี้ที่กำหนดให้สัดส่วนวิชาบังคับมากกว่าวิชาเลือกมีความเหมาะสมแล้ว เพราะจะสามารถกำหนดเนื้อหาที่เหมาะสมกับให้ผู้เรียนได้เรียนเป็นการเตรียมตัวเพื่อการเป็นบัณฑิตครูที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายต่อไป

2.2 สัดส่วนภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติ

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักสูตรทั้ง 3 คือหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ศึกษาเปรียบเทียบจำนวนหน่วยกิตของกลุ่มวิชาภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติทั้งในส่วนวิชาบังคับและวิชาเลือก ปรากฏว่าในส่วนวิชาบังคับของหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครูมีวิชาภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ โดยหลักสูตรทั้ง 2 แบบมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีวิชาบังคับเป็นภาคปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี คือเน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี ส่วนของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีลักษณะคล้ายหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู คือรายวิชาบังคับมีภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติอยู่ในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน

ในส่วนวิชาเลือกปรากฏว่ามีเพียงหลักสูตรเดียวที่มีการกำหนดจำนวนหน่วยกิตวิชาภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เอาไว้ชัดเจนแน่นอน คือหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู สำหรับส่วนนี้จะมีสัดส่วนภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าหลักสูตรทั้ง 3 ในด้านสัดส่วนภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัตินี้มีทิศทางที่แตกต่างกันและขาดความเอกภาพ เมื่อลองคำนวณค่าเฉลี่ยความแตกต่างของทุกหลักสูตรพบว่าวิชาทางทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ คิดเป็นค่าเฉลี่ยประมาณร้อยละ 60 40 ซึ่งแตกต่างกันมาก นอกจากหลักสูตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีวิชาด้านปฏิบัติมากกว่าด้านทฤษฎี ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า

เหมาะสมที่สุดแล้ว เพราะการเรียนการสอนวิชาดนตรีควรเน้นด้านทักษะเนื่องจากดนตรีเป็นวิชาที่เป็นศาสตร์ด้านศิลปะการแสดง ดังนั้นการเรียนการสอนทักษะมากกว่าทฤษฎีจึงเป็นเรื่องจำเป็น แต่มีข้อละเลยข้อความรู้ทางทฤษฎี ในหลักสูตรอื่น ๆ ในประเด็นนี้ควรได้มีการคำนึงและปรับปรุงในประเด็นนี้

2.3 สักส่วนวิชาทางดนตรีไทยและตะวันตก

จากการเปรียบเทียบหลักสูตรทั้ง 3 คือหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู หลักสูตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่าโครงสร้างของหลักสูตรทั้ง 3 มีสัดส่วนกลุ่มวิชาทางด้านดนตรีตะวันตกมากกว่าดนตรีไทย โดยในหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู ปรินซ์พาตรีเอกแบบลิกมีวิชาทางดนตรีตะวันตกมากกว่าดนตรีไทย หลักสูตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีจำนวนวิชาทางดนตรีตะวันตกมากกว่าดนตรีไทย และหลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีรายวิชาดนตรีตะวันตกมากกว่าดนตรีไทย โดยเฉพาะทางวิชาทางด้านทฤษฎี ผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากลักษณะของวิชาด้านดนตรีไทยที่ยังไม่มีการจัดระบบระเบียบเป็นมาตรฐานเหมือนทฤษฎีและการเรียนทักษะดนตรีตะวันตก ทำให้การจัดจำนวนวิชาทางดนตรีไทยให้มากเท่าหรือเทียบเท่ากับวิชาทางดนตรีตะวันตกเป็นเรื่องที่มีปัญหาและยากมาก โดยเฉพาะการเรียนการสอนดนตรีไทยในอดีตเน้นการปฏิบัติเป็นหลักใหญ่ ความพยายามในการปรับลักษณะของวิชาดนตรีไทยให้มีความคล้อยตามดนตรีตะวันตกบางครั้งอาจทำให้ลักษณะวิชาเกิดความไม่เหมาะสม ดังนั้นผู้ทำหลักสูตรจึงต้องศึกษาให้เข้าใจสภาพพื้นฐาน และจัดการเรียนการสอนของรายวิชาและหลักสูตรให้เหมาะสม

ถ้าเทียบจำนวนวิชาทั้งหมดของหลักสูตรทั้ง 3 จะพบว่าหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครูจะมีวิชารวมแล้วมากที่สุดคือ 236 วิชา รองลงมาคือหลักสูตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีวิชาทั้งหมด 85 วิชา และหลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีจำนวนวิชาทั้งหมดน้อยที่สุดคือ 43 วิชา ผู้วิจัยเห็นว่าจำนวนวิชาที่มีความแตกต่างกันมาก เนื่องจากสาเหตุประการแรกคือ หลักสูตรของสภาการฝึกหัดครูมีการแบ่งซอยวิชาทางด้านทักษะเครื่องดนตรีอย่างละเอียดมาก จะระบุชื่อวิชาของทักษะเครื่องมือต่าง ๆ ลงไปอย่างเด่นชัดทั้งวิชาทักษะที่สามารถเปิดสอนได้มีจำนวนมาก เป็นสาเหตุประการแรกที่ทำให้จำนวนวิชาทั้งหมดของหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครูมีรายวิชาสูงกว่าหลักสูตรอื่น ๆ สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้จำนวนวิชาแตกต่าง

กันมาก เนื่องจากสถาบันทั้งสามแห่งยังไม่เคยมีการสัมมนา อภิปราย ประชุมปรึกษาหาแนวทางของ
 การจัดการเรียนการสอนเลย ว่าต้องการให้ทิศทางของหลักสูตร แนวทางการผลิตบัณฑิตไปในทิศ-
 ทิศใด ทำให้แต่ละแห่งต่างร่างหลักสูตรไปตามความต้องการของสถาบันตน โดยไม่ได้หาแนวทาง
 ในการพิจารณาาร่วมกัน จากการศึกษาทำให้พบว่าในสถาบันที่มีการเรียนการสอนดนตรีศึกษาแทบทุก
 สถาบันมีข้อจำกัดอย่างยิ่ง ในการจัดเปิดสอนวิชาให้ครบตามข้อกำหนดของหลักสูตร เนื่องจาก
 ปัจจัยด้านบุคลากร คือไม่สามารถหาอาจารย์ผู้สอนสอนให้ครบตามข้อกำหนดของหลักสูตร วิชาผู้-
 เชี่ยวชาญในแขนงนั้น ๆ เป็นต้น หรือในคณาจารย์ที่มีพื้นความรู้ทางดนตรีมาจำกัดไม่เพียงพอต่อ
 การศึกษาเพิ่มเติมในบางเนื้อหาวิชา ประการสำคัญที่นำคำนึงถึงจุดหมายในด้านความเป็นเอกภาพ
 และจุดยืนของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งการอภิปรายผลของผู้วิจัยครั้งนี้ตรงกับข้อคิดของอาจารย์
 ประสิทธิ์ ถาวร ที่กล่าวไว้เกี่ยวกับดนตรีศึกษาในประเทศไทยว่า ในปัจจุบันการศึกษาแขนงนี้ใน
 มหาวิทยาลัยหรือในวิทยาลัยครูต่างศึกษาไปคนละทางสองทาง ¹

---

¹ สัมภาษณ์ประสิทธิ์ ถาวร, เมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2533.

ตอนที่ 2 การสัมภาษณ์

ก. สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

- สถานภาพส่วนตัวของผู้บริหารและอาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้บริหารและอาจารย์ที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวนประมาณ 1 ในสามมีอายุประมาณไม่เกิน 30 ปี เป็นที่น่าสนใจว่าบุคคลสาขาคนตรีส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย อาจเนื่องมาจากแนวคิดและค่านิยมที่ว่าอาชีพคนตรีเป็นอาชีพที่ไม่มั่นคงไม่เหมาะกับสตรี คาดว่าในปัจจุบันแนวคิดนี้จะค่อย ๆ หมดไป อีกประการคืออาจเป็นด้วยสภาพความเอื้ออำนวยของร่างกายต่อการเรียนด้านทักษะพิสัย เช่นการเรียนเครื่องเป่าซึ่งไม่เหมาะสมกับความสามารถของร่างกายของเพศหญิง วุฒิทางการศึกษาของผู้บริหารและอาจารย์ส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรีมากเป็นครึ่งหนึ่งของปริญญาโท (ข้อมูลส่วนนี้ถูกรายละเอียดได้ในบทที่ 4 ตอน 2) ซึ่งตามความเป็นจริงผู้สอนในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันควรมีวุฒิปริญญาโทขึ้นไป แต่เนื่องจากการเรียนการสอนคนตรีเป็นวิชาทักษะซึ่งมีความเฉพาะเจาะจง ผู้ที่มีความสามารถสูงอาจไม่มีวุฒิทางการศึกษาเลยก็ปรากฏมาแล้ว เช่น บรรดาคาครูผู้เชี่ยวชาญในสมัยโบราณ และอีกประการหนึ่งวิชาคนตรีศึกษาเป็นศาสตร์ที่ค่อนข้างใหม่ในประเทศไทย ดังนั้นจึงอยู่ในช่วงภาวะการถ่วงถ่วงเคลื่อนตัวจากความไม่พร้อมไปสู่เป้าหมายที่เป็นมาตรฐาน แขนงวิชาที่สอนเป็นคนตรีตะวันตกมากกว่าคนตรีไทยและอาจารย์ส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์การสอนมากที่สุดอยู่ในช่วง 1-15 ปี

- สถานภาพส่วนตัวของผู้เชี่ยวชาญสาขาคนตรี

ผู้เชี่ยวชาญสาขาคนตรีที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง อาจเนื่องจากเหตุผลเดียวกันกับกลุ่มผู้บริหารและอาจารย์ที่มีเพศชายมากกว่าเพศหญิง เช่นกัน อายุตั้งแต่ 30-80 ปีขึ้นไป มีวุฒิทางการศึกษาปริญญาตรี 4 ท่าน ปริญญาเอก 1 ท่านและอื่น ๆ อีก 5 ท่าน การมีวุฒิทางการศึกษาอื่น ๆ มากเนื่องจากมีผู้เชี่ยวชาญหลายท่านมีวัยวุฒิสูงและกระบวนการในการจัดการศึกษาของอดีตคงแตกต่างจากปัจจุบัน และดังที่กล่าวแล้วว่าวิชาคนตรีเป็นวิชาทักษะที่มีความเฉพาะเจาะจง ดังนั้นจึงไม่อาจใช้วุฒิทางการศึกษามาเป็นเครื่องมือในการวัดความสามารถได้ เป็นผู้เชี่ยวชาญแขนงคนตรีไทยเท่ากับคนตรีตะวันตกคือ

¹ สัมภาษณ์ประสิทธิ์ ถาวร, เมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2533.

อย่างละ 5 ทาน เพราะต้องการให้ข้อมูลที่ไคมีความเป็นสัดส่วนที่สัมพันธ์กัน ผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ทางการสอนสูง ค่าความถี่มากที่สุดคือระหว่าง 1-30 ปี และรองลงมาคือ 41 ปีขึ้นไป

ข. สรุปการสัมภาษณ์ผู้บริหาร อาจารย์ และผู้เชี่ยวชาญสาขาคนตรีเกี่ยวกับสภาพปัญหาของคนตรีศึกษาในประเทศไทย

1. สรุปการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับสภาพและปัญหาทางคนตรีศึกษาในประเทศไทย

1.1 สภาพและปัญหาของคนตรีศึกษาในสถาบันที่ผู้บริหารและอาจารย์ปฏิบัติงาน ในด้าน

- การเรียนการสอนวิชาทักษะเครื่องคนตรี

การเรียนการสอนทักษะส่วนใหญ่จะเป็นสอนตัวต่อตัว ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการเหมาะสมดีแล้ว เพราะการเรียนการสอนถ้าจะให้ได้ผลต้องสอนตัวต่อตัว เพราะคนตรีเป็นวิชาทักษะซึ่งต้องใช้เวลา การฝึกฝน จะมีการสอนเป็นกลุ่มย่อยบ้างแต่ส่วนใหญ่จะเป็นทางด้านคนตรีไทย ในด้านการสอนทักษะส่วนใหญ่อาจารย์จะพบกับนักศึกษาสัปดาห์ละครั้ง ๆ ละครึ่งถึงหนึ่งชั่วโมง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นเวลาที่พอกันน้อยมาก ในการเรียนการสอนทักษะเป็นวิชาที่ต้องใช้เวลาและความเอาใจใส่จากผู้สอน และความขยันหมั่นเพียรฝึกซ้อมของผู้เรียนเป็นอย่างมาก ดังนั้นควรมีเวลาให้การเรียนการสอนมากกว่านี้ นอกจากนี้จากการวิจัยพบว่าปัญหาอีกประการหนึ่งที่สำคัญคือ ขาดอาจารย์สอนเครื่องคนตรีที่มีความชำนาญเฉพาะเครื่องคนตรี ทำให้อาจารย์ผู้สอนที่ไม่มี ความชำนาญในเครื่องคนตรีชนิดนั้น ๆ ต้องสอนในทักษะที่ตนไม่มีความชำนาญซึ่งจะเป็นผลเสียต่อผู้เรียนได้ ปัญหาใหญ่อีกประการหนึ่งคือปัญหาผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ทางทักษะคนตรีเดิมมาไม่เพียงพอต่อการศึกษาทักษะคนตรีที่สูงและยากมากขึ้น สิ่งนี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการเรียนการสอน ดังได้กล่าวแล้วว่าคนตรีเป็นวิชาทักษะซึ่งต้องใช้เวลาในการฝึกฝนพัฒนาฝีมืออย่างมาก หากผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ทางทักษะมาน้อย เวลา 4 ปีในสถาบันอุดมศึกษา แทนที่จะหมดไปกับการฝึกปรือพัฒนาฝีมือและคุณสมบัติที่เหมาะสมแก่การเป็นครู แต่หากวัตถุประสงค์คือนักศึกษามีคุณสมบัติไม่พร้อมก็จะต้องเสียเวลาอย่างมากในการปูพื้นฐานเดิมซึ่งเป็นการเสียเวลาเสียกำลังคนและทรัพยากรอย่างยิ่ง

- การเรียนการสอนวิชาทฤษฎี

สภาพการเปิดสอนวิชาทฤษฎีมีความเห็นออกเป็น 2 กระแสคือ กลุ่มแรกซึ่ง เป็นความเห็นส่วนใหญ่เห็นว่า การเปิดสอนวิชาทฤษฎีทำได้ตามสมควร อีกกลุ่มหนึ่งซึ่ง มีค่าเฉลี่ยต่างกันเล็กน้อย เห็นว่าการเปิดวิชาทฤษฎีให้ครบตามหลักสูตรทำได้ยากมาก ทั้งนี้ผู้วิจัย เห็นว่าเนื่องมาจากความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนของแต่ละสถาบันแสดงให้เห็นว่ามาตรฐานในการจัดการของแต่ละสถาบันให้มีความพร้อมเพรียงเท่าเทียมกันยังเป็นอุดมคติที่ยังไม่บรรลุผล ส่วนปัญหาของการเรียนการสอนวิชาทฤษฎีที่มีความถี่สูงที่สุดคือ ผู้เรียนขาดความสนใจศึกษาทาง ทฤษฎีและมีพื้นฐานความรู้ที่จำกัด ทำให้เป็นปัญหาต่อการสอนคือทำให้การเรียนการสอนไปได้ช้า ประเด็นต้องแก้ที่ต้นเหตุทั้งระบบคือการจัดการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ และปูพื้นฐาน อย่างจริงจังมาตั้งแต่ชั้นอนุบาล ประถม และมัธยม เมื่อรากฐานทางความรู้แข็งแรงมาตั้งแต่ระดับ เล็ก ๆ ดังกล่าวก็จะส่งผลทำให้ระดับอุดมศึกษามีประสิทธิภาพพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ปัญหาที่ร่อง ลงมาเป็นประการที่สองคือปัญหาการขาดบุคลากร ทำให้ไม่สามารถเปิดวิชาให้ครบได้ ผู้วิจัย เห็นว่าในปัจจุบันบุคลากรทางด้านคณะศึกษาศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต มาก ทั้งบุคลากรชาวไทยและชาวต่างประเทศที่ยินดีจะทำงานสอน จะสังเกตได้จากจำนวน โรงเรียนคณะที่รับสอนพิเศษที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว และโรงเรียนเหล่านี้ก็สามารถสร้าง ผลงานด้วยความรับผิดชอบของบุคลากรเหล่านั้น เช่นโรงเรียนคณะโรบินสัน โรงเรียนคณะ สยามกลการ โรงเรียนคณะรัฐสุโขทัย ฯ นอกจากนี้ยังไม่รวมอาจารย์พิเศษที่รับสอนคณะตาม บ้านอีกมากมาย แต่มูลเหตุที่ทำให้บุคลากรเหล่านี้ไม่ต้องการเข้าสู่ระบบงานของรัฐบาลมีสาเหตุ หลายประการคือค่าตอบแทนน้อย สภาพการทำงานมีปัญหาและอุปสรรคไม่คล่องตัวเพราะขาดงบประมาณและการสนับสนุน ฯลฯ ซึ่งตรงกับข้อคิดจากการสัมภาษณ์อาจารย์มนตรี ตราโมท ได้ เปรียบเทียบครูคณะกับการสอนภาษาไทยว่า "ครูเหล่านี้รัฐได้ให้อะไรตอบแทนหรือเสริมแรง จูงใจให้คุ้มค่าแก่งานบ้าง เมื่อเทียบกับครูสอนภาษาต่างประเทศที่ก้าวหน้าได้มีโอกาสมากกว่า ตลอดเวลา ดังนั้นการเรียนภาษาไทยซึ่งเปรียบได้กับการเรียนคณะจึงได้ตกต่ำลง" ¹

¹ สัมภาษณ์มนตรี ตราโมท, เมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2533.

- ความพร้อมด้านบุคลากรผู้สอนดนตรี

สภาพความพร้อมด้านบุคลากรผู้สอนดนตรี ผู้บริหารและอาจารย์ เห็นว่าในสถาบันมีบุคลากรแต่ยังไม่พอมีอัตราส่วนที่สูงมาก และปัญหาที่ใหญ่มากเป็นที่เห็นพ้องต้องกันคือการขาดบุคลากรที่จะสอนทักษะเครื่องดนตรีทั้งไทยและตะวันตก ซึ่งมีอัตราส่วนสูงมากเช่นกัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการสอนเครื่องดนตรีต้องใช้ความสามารถพิเศษเฉพาะเครื่องนั้น ๆ ทั้งดนตรีไทยและตะวันตก การขาดบุคลากรทำให้อาจารย์ต้องสอนเครื่องดนตรีที่ตนไม่ถนัด ในกรณีที่อาจารย์ต้องสอนในทักษะที่ตนไม่มีความถนัดนี้จะไม่ผลดีต่อผู้เรียนเลย เพราะท่านเหล่านั้นอาจจะสามารถสอนได้ แต่ประสิทธิภาพจะคาดหวังได้แค่ไหนก็เป็นเรื่องที่ควรคำนึงถึงอย่างมาก โดยเฉพาะครูเป็นกุญแจสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ของตนให้กับผู้เรียนดนตรีศึกษา ซึ่งจะออกไปทำหน้าที่ครูอีกทีหนึ่ง จากข้อคิดของนักการศึกษาด้านดนตรีหลายท่านทำให้สรุปได้ว่าการจัดดนตรีศึกษาให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดนั้น ครูเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งในการดำเนินการให้ระบบการจัดการศึกษาไปสู่ทิศทางที่พึงปรารถนา ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดบุคลากรที่มีความสามารถเฉพาะเป็นพิเศษในสถาบันเหล่านี้จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังได้อภิปรายผลไว้ในหัวข้อการสอนวิชาทฤษฎีที่เกี่ยวกับครูว่าในปัจจุบันยังมีครูคนตรีก่อนมากที่มีประสิทธิภาพและยินดีที่จะสอน แต่เนื่องด้วยสาเหตุหลายประการทรัพยากรเหล่านี้มิได้ถูกนำมาใช้เพื่อการพัฒนาให้ตรงเป้าหมาย ยกตัวอย่างในกรุงเทพฯ มีครูคนตรีที่มีฝีมือระดับมาตรฐานสากลและได้ผ่านการศึกษามาจากสถาบันดนตรีมาตรฐานระดับโลก เช่น จูเลียร์ท (Juliarth) ฯลฯ บุคลากรเหล่านี้บางส่วนเป็นภรรยาของคณะครูหรือติดตามครอบครัวเข้ามาพำนักในเมืองไทยเพื่อปฏิบัติงาน ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีจำนวนมากพอสมควรและยินดีให้ความช่วยเหลือด้วยการสอนถ้ามีการจัดการที่ดีให้มีประสิทธิภาพ หรือแม้แต่บางท่านได้เริ่มงานเป็นอาจารย์พิเศษให้กับสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งแล้วก็ตาม มีหลายคนที่ต้องระงับการสอนไปในที่สุดเพราะอุปสรรคในด้านค่าตอบแทนที่น้อยกว่าคุณวุฒิมาก (บางท่านได้รับค่าตอบแทนสูงกว่าที่ทางราชการตอบแทนมากนับสิบเท่า) ความล่าช้าในการเบิกจ่าย ปัญหาผู้เรียนไม่สนใจศึกษาฝึกซ้อม และปัญหาขาดห้องเรียน ขาดค่านการปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์ประจำในสถาบัน ทำให้อาจารย์พิเศษเหล่านี้เกิดความท้อแท้เหนื่อยหน่าย นอกจากนี้การบรรจุอาจารย์ให้เพียงพอในสถาบันดนตรีศึกษาของรัฐก็ทำได้ยากและหาตำแหน่งได้น้อยมาก เป็นมูลเหตุให้บุคลากรหลายคนที่มีประสิทธิภาพสูงและยินดีจะทำงานสอนต้องหาทางออกไปทำอาชีพส่วนตัวหรือทำงานเอกชน ซึ่งปัญหานี้รัฐบาลและผู้บริหาร ผู้วางแผนนโยบายควรหาแนวทางในการวางแผนแก้ปัญหา

- ความพร้อมด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน

ด้านเครื่องดนตรีสถาบันส่วนใหญ่มีความพร้อมพอสมควร แต่มี
 ปัญหาในเรื่องคุณภาพและการซ่อมบำรุงเมื่อมีการชำรุด มีเครื่องดนตรีบางชนิดที่ขาดบ้าง แต่
 ส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องดนตรีทางด้านตะวันตกที่มีราคาค่อนข้างสูง ส่วนห้องซ่อมดนตรีส่วนใหญ่จะ
 มีแต่ไม่พอกับปริมาณความต้องการในการเรียนการสอน และเป็นห้องซ่อมที่มีคุณภาพไม่สมบูรณ์คือ
 ไม่เก็บเสียง ด้านตำรา โน้ตเพลง ยังมีไม่เพียงพอแต่มีใช้ปัญหาใหญ่นัก และเกี่ยวกับด้านเครื่อง
 เสียงต่าง ๆ มีไม่พอเพียง ด้านความไม่สมบูรณ์ของอุปกรณ์การเรียนการสอนมีน้อย ผู้วิจัยเห็นว่า
 เป็นประเด็นที่ไม่อาจมองข้ามได้เลย เพราะมีผู้อุปมาเครื่องดนตรีและอุปกรณ์การเรียนการสอน
 ดนตรีว่าเปรียบได้ว่า "ถ้าจะเป็นขุนพลได้นอกจากมีความสามารถสูงแล้ว ต้องมีอาวุธที่ตีด้วย" ¹
 ดังนั้นการส่งเสริมในด้านเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพและอุปกรณ์เสริมการเรียนการสอนจึงเป็นเรื่อง
 จำเป็นที่ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณให้ต่อเนื่องตามความเหมาะสมและตาม
 ความจำเป็น เพื่อการพัฒนาของสถาบันให้เติบโตก้าวหน้า ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาเรื่องการสนับสนุน
 งานให้ต่อเนื่องนี้เป็นปัญหาในระดับประเทศ มิใช่เฉพาะแต่งานทางด้านดนตรีศึกษาเท่านั้น การที่
 จะประสานงานให้ตลอดต่อเนื่องบำรุงรักษาให้มีประสิทธิภาพเพื่องานดนตรีจะพัฒนา ดีกว่าการส่ง-
 เสริมแบบไฟไหม้ฟาง เช่น การส่งเสริมการประกวดวงดนตรีต่าง ๆ เหล่านี้แทนที่จะนำงบประมาณ
 มาทุ่มเทให้งานด้านการศึกษาซึ่งเป็นวิธีเตรียมการสร้างพื้นฐานที่ถูกต้อง จะดีกว่าทุ่มเทงบประมาณ
 ไปในทางอื่น

¹ สัมภาษณ์โดย สว่างอารมณ์, อาจารย์ภาควิชาดนตรี วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา,
 เมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2533.

- อุปสรรคและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนดนตรีศึกษา

ปัญหาประการแรกคือปัญหาวัตถุดิบคือตัวนักศึกษา พบว่าจำนวนนักศึกษาที่สอบเข้าในแต่ละปีลดลงทำให้ไม่สามารถคัดเลือกคนที่มีคุณภาพที่ต้องการ แต่การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาที่จัดเพื่อต่อยอดความรู้ให้เพิ่มพูน นักศึกษาบางกลุ่มต้องเริ่มเรียนใหม่หมดทำให้เกิดอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งในประเด็นเกี่ยวกับความเห็นของอาจารย์มนตรี ตราโมท ต่อการรับนักศึกษาที่ไม่มีความรู้ทางดนตรีและต้องเริ่มสอนเรียนใหม่คือ "หากจะเริ่มเรียนดนตรีในระดับนี้ก็ทำได้แต่มีข้อเสียคือ เพราะผู้เรียนโตเกินไป เวลาที่จะมาฝึกฝนหรือความเอาใจใส่จะสู้ผู้ที่เรียนมาตั้งแต่เด็กไม่ได้ ในระดับอุดมศึกษาควรที่จะมีเกณฑ์ในการรับนักศึกษาเข้ามาใหม่คุณสมบัติถูกต้องเหมาะสมตามที่ต้องการ" ¹ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาที่จำนวนนักศึกษาลดเนื่องจากสาเหตุที่ผู้ที่ยากศึกษาต่อทางดนตรีอาจวิตกในด้านปัญหาตลาดงานเมื่อเรียนจบแล้ว เพราะตำแหน่งที่ทางราชการรับบรรจุครูดนตรีในแต่ละปีลดน้อยลงมาก ประการที่สอง เพราะมีสถาบันอุดมศึกษาในประเทศหลายสถาบันที่เปิดสอนดนตรีศึกษา ทำให้ปริมาณผู้ที่สอบเข้าต้องกระจายไปตามอัตราส่วน ถ้าหากลดปริมาณสถาบันที่เปิดสอนลงจะสามารถควบคุมคุณภาพการคัดเลือกผู้เข้าเรียนต่อได้มากกว่าปัจจุบัน

นอกจากนี้ปัญหาอื่น ๆ ที่ปรากฏคือปัญหาค้นผู้บริหาร เพราะผู้บริหารไม่ให้การสนับสนุนและไม่เข้าใจกระบวนการเรียนการสอนดนตรีศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่า การสนับสนุนของบริหารทั้งด้านงบประมาณและการให้การสนับสนุนทางด้านจริยธรรมมีความจำเป็นมาก เพื่อให้งานการสอนลุกล่วงไปได้ด้วยดีและผู้บริหารงานเกิดขวัญและกำลังใจในการดำเนินงาน

ปัญหาประการต่อมาคือ การขาดงบประมาณ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่างบประมาณเป็นเรื่องใหญ่ในทางช่วยสนับสนุนการดำเนินงานให้ลุกล่วงไป โดยเฉพาะดนตรีเป็นศาสตร์ทางด้านศิลปะซึ่งไม่สามารถวัดผลว่ากำไรขาดทุนหรือประสบผลสำเร็จหรือให้ออกมาเป็นตัวเลขทางสถิติได้ อีกทั้งยังเป็นงานที่ต้องอาศัยงบประมาณสนับสนุนมากพอสมควรทั้งด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน เช่น เครื่องดนตรี การซ่อมบำรุง ค่ารายันต์ ฯ ต่าง ๆ ก็มีราคาสูง ผู้วิจัยเห็นว่าถ้าหากขาดงบประมาณสนับสนุนก็จะไม่สามารถพัฒนาหรือดำเนินงานให้ดีขึ้นไปได้

¹ สัมภาษณ์มนตรี ตราโมท, เมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2533.

ประการต่อมาคือนักศึกษาขาดระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ และขาดความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ทั้งจากการศึกษาและกิจกรรมพิเศษ ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ต้องใช้ความมานะพยายามฝึกฝนสูงมาก ความมีระเบียบวินัยและความสนใจใฝ่รู้ของผู้ศึกษา เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมากในการเสริมสร้างการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ควรได้รับการปลูกฝังตั้งแต่ระดับชั้นเล็ก ๆ และต่อเนื่องเรื่อยมา รวมทั้งการร่วมมือระหว่างบ้านและสถาบันการศึกษาในการสร้างเสริมคุณสมบัตินี้ก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

ด้านประสิทธิภาพของบุคลากรไม่เพียงพอสำหรับการสอนระดับนี้ อาจารย์บางส่วนขาดความรับผิดชอบในการสอน ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหานี้เชื่อมโยงมาจากแรงจูงใจที่ทางหน่วยงานของรัฐบาลจะจูงใจผู้ที่มีความสามารถสูง ๆ ใ้คิดว่าเขาเหล่านั้นจะได้รับการตอบแทนอย่างไร ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีน้อยทั้งค่าตอบแทนและสวัสดิการ ทำให้ผู้ที่มีฝีมือและประสิทธิภาพการทำงานสูงหันไปสู่งานภาคเอกชนซึ่งได้รับผลตอบแทนที่ดีกว่า นอกจากนี้ปัญหาอาจารย์บางส่วนขาดความรับผิดชอบทั้งงานสอนไปเล่นดนตรีนั้นก็มาจากปัญหาเดียวกันคือค่าตอบแทนน้อยมาก อาจารย์เหล่านั้นต้องการหาหนทางในการเพิ่มพูนรายได้ให้ตนเองด้วยการทำงานเล่นดนตรีพิเศษ (ซึ่งปัญหาเหล่านี้ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขอาจมีผลกระทบต่อการเรียนการสอน) นอกจากนี้ตำแหน่งอาจารย์ในสถาบันการศึกษาซึ่งมีข้อกำหนดทางสังคมเป็นตัวแปรในการวางตัวเมื่อเทียบกับรายได้แล้วไม่สมดุลย์กัน ปัญหานี้กำลังมีการคลี่คลายเพราะทางภาครัฐบาลได้เริ่มมีความเคลื่อนไหวในการปรับอัตราเงินเดือนอาจารย์ให้สูงขึ้น แต่เมื่อเทียบกับอัตราค่าตอบแทนกับภาคเอกชนแล้วก็ยังน้อยกว่ามาก นอกจากนี้การรับอาจารย์เข้ามาปฏิบัติงานควรมีการตั้งข้อกำหนดให้รัดกุมมากขึ้นทั้งการพิจารณาคุณวุฒิและคุณธรรม ทั้งนี้การมีรายชื่อก่อนเวลาในการทดลองปฏิบัติงานเดิมก่อนการบรรจุให้ยาวนานขึ้นจากเดิม เพื่อช่วยการพิจารณาคุณสมบัติให้ครบถ้วนจริง ๆ

- ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงงานในสถาบันที่ปฏิบัติราชการ

ประการแรกคือควรจะมีการบรรจุอัตราอาจารย์ที่มีคุณภาพเพิ่มเติมให้เพียงพอ และควรจะได้มีการจัดประชุมสัมมนา เรื่องทิศทาง ของหลักสูตรและการสอนคนตรีศึกษาเพื่อการจัดใหม่ทิศทางเดียวกัน เป็นข้อเสนอแนะที่ตรงกับข้อคิดของท่านอาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับคนตรีศึกษาเอาไว้ว่า "ในสภาพความเป็นจริงคนตรีไม่เป็นไปตามเส้นทางที่ควรเพราะสถาบันต่าง ๆ ต่างคนต่างศึกษาไปคนละทาง"¹ ผู้วิจัยเห็นว่าโดยเฉพาะการจัดสัมมนา เรื่องทิศทางของหลักสูตรและแนวทางการสอนคนตรีศึกษาเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนที่สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดการสอนคนตรีศึกษาควรเริ่มหาทางหาคูขี้หอม ปรึกษาหารือประชุมเพื่อหาข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาพและปัญหาร่วมกัน วางแผนนโยบายให้สอดคล้องกันเพื่อวางหลักการแก้ไขร่วมกัน

นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าผู้บริหารควรรีโงการสนับสนุนงานทางด้านคนตรีให้จริงจังมากกว่าที่เป็นอยู่ ทั้งด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน งบประมาณ อาคารสถานที่ ส่งเสริมมาตรฐานทางวิชาการให้นักศึกษามีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งด้านเนื้อหาวิชาและการส่งเสริมทางด้านกิจกรรมคนตรีเสริมหลักสูตร และอาจหาทางเตรียมขยายขอบเขตงานด้านคนตรีสำหรับอนาคตด้วยการวางแผนการตั้งสถาบันคนตรี เพื่อระดมทรัพยากรและนักวิชาการด้านคนตรีมารวมไว้ที่แห่งเดียวกันเพื่อมาตรฐานที่สูงขึ้น และเป็นการขยายงานด้านคนตรีให้กว้างขวางขึ้นเพราะงานด้านคนตรีมิใช่เพียงงานผลิตครูคนตรีหรือศิลปินเท่านั้นดังที่ได้มีการจัดการศึกษาอยู่ในปัจจุบัน แต่งานส่วนอื่น เช่น นักคนตรีบ่าบัก นักแต่งเพลง ผู้จัดการวงคนตรี หรือธุรกิจเกี่ยวกับคนตรี เหล่านี้ต้องการผู้ที่ได้รับการศึกษาฝึกมาโดยเฉพาะ แต่ปัญหาในการตั้งสถาบันคนตรีตามที่ค้นพบจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ ได้มีผู้ใหญ่ทางสถาบันคนตรีศึกษาบางท่านทำเรื่องเสนอต้นสังกัดเพื่อหาทางรวมสถาบันผลิตให้ทยอยลงแต่เป็นในรูปสถาบันคนตรี แต่ทางต้นสังกัดไม่เห็นชอบด้วยเพราะต้องการออกพระราชบัญญัติ ซึ่งจะมีผลกระทบต่องานการสอนของภาควิชาอื่น ๆ จึงทำให้ต้องระงับไป แต่ผู้วิจัยเห็นว่าถ้าทางผู้บริหารเห็นปัญหาและเข้าใจก็อาจมีแนวทางที่จะเป็นไปได้ในอนาคตต่อไป

¹ สัมภาษณ์ประสิทธิ์ ถาวร, เมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2533.

1.2 สภาพและปัญหาของคณตรีศึกษาในระดับประเทศ

ในการอภิปรายผลในหัวข้อนี้จะรวมเนื้อหาจากสรุปความคิดเห็นส่วนของผู้บริหาร อาจารย์ และผู้เชี่ยวชาญสาขาคนตรีประมวลไว้ด้วยกัน ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- เนื้อหาที่สอนครอบคลุมเพียงพอหรือไม่

ด้านเนื้อหาที่สอนในหลักสูตรคณตรีศึกษาในระดับอุดมศึกษา สรุปได้ว่าเนื้อหาหลักสูตรเป็นสิ่งที่สำคัญ ผู้วางหลักสูตรจะต้องเป็นผู้ที่มีความชำนาญทางด้านนั้น ถ้าชำนาญด้านหนึ่งแล้วทำงานอีกด้านหนึ่งก็จะมีผลเสีย โดยเฉพาะถ้าหลักสูตรวางไม่ตรงกับทฤษฎีหรือความเป็นไปของวิชานั้น เนื้อหาที่จะครอบคลุมเพียงพออาจเป็นเฉพาะบางแห่งซึ่งมีความพร้อมสมบูรณ์ในทุกด้าน แต่ท่อนที่ไม่มีความพร้อมอาจไม่พอ ปัจจุบันมีการเรียนการสอนหลักสูตรที่แพร่หลาย แต่พื้นฐานคนตรีมาตรฐานในระดับประเทศก็ยังไม่มากนักโดยส่วนรวม ควรจะมีการปรับเนื้อหาในทางลึกให้มากขึ้น เพราะปัจจุบันเนื้อหาที่สอนมีมากและกว้างเกินไป ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถปรับตัวเองให้มีประสิทธิภาพเพราะเป็นความรู้ที่กว้างขวางแต่ไม่ลึกซึ้ง ความเพียงพอในเนื้อหาก็คงขึ้นกับผู้เรียนและความขวนขวายกระตือรือร้นอีกเป็นปัจจัยสำคัญ ถ้าผู้เรียนขยันขันแข็งก็จะได้รับความรู้เนื้อหามากอันเป็นสิ่งจำเป็น ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาเปรียบได้กับลูกโซ่ หากผู้สอนไม่มีประสิทธิภาพเสียแล้วเยาวชนที่ถูกผลิตออกมาก็จะคุณภาพด้อย อันจะย้อนกลับไปสู่ปัญหาวัตถุประสงค์ที่จะไปศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา เหมือนแนวคิดของ โคคาโล่ ต่อความสำคัญของครูผู้สอนสำคัญของครูผู้สอนและอิทธิพลในการพัฒนาคนตรีศึกษาว่า

... หากจะเปรียบเทียบกันแล้ว ดูเหมือนว่าใครเป็นครูสอนคนตรีในโรงเรียนจะมีความสำคัญมากกว่าใครคือผู้อำนวยการสถาบันโอเปร่าแห่งบูคาเปส สำหรับผู้อำนวยการผู้ไร้สมรรถภาพอาจถือว่าเป็นความผิดเพียงครั้งเดียว แต่ครูคนตรีผู้ไร้สมรรถภาพกับชีวิตการทำงานที่ล้มเหลว 30 ปีนั้น เท่ากับได้ทำลายความรักในคนตรีของเยาวชนซ้ำแล้วซ้ำเล่าถึง 30 รุ่นทีเดียว ดังนั้นครูก็หลักผู้ตรึงก็คเป็นปัจจัยอันสำคัญในการพัฒนาคนตรีศึกษาให้สัมฤทธิ์วัตถุประสงค์ที่พึงปรารถนา...

สรุปได้ว่าเนื้อหาที่จัดสอนเพียงพอสำหรับการนำไปใช้สอนในระดับประถมและมัธยมศึกษา แต่ขอค้นพบอีกกระแสหนึ่งพบว่ามีความเห็นว่าเนื้อหายังไม่เหมาะสมเพราะมีมากเกินไป ผู้เรียนต้องใช้ความจำเพียงเพื่อการใช้สอบแต่ไม่ได้ความรู้และเป้าหมายของหลักสูตรคาดหวังสูงเกินไปแล้วแต่ผู้เรียนมีความจำกัคด้านพื้นฐาน โดยเฉพาะยังไม่มัจจุบันใน

ทุก ๆ ด้านร่วมกันโดยเฉพาะการเห็นความสำคัญของดนตรี ผู้วิจัยเห็นว่าถึงแม้จะได้ข้อค้นพบ 2 ประการที่มีความขัดแย้งกัน แต่ก็เป็นประเด็นที่น่าสนใจเพราะแสดงให้เห็นความหลากหลายของแนวคิดและมาตรฐานที่ต่างกันในการประเมิน

- ด้านผลสัมฤทธิ์ของบัณฑิตมีประสิทธิภาพน่าพอใจเพียงใด

สรุปได้ว่ามีความเห็นเป็น 2 กระแสคือ ส่วนใหญ่จะให้เห็นในทางลบ คือเห็นว่าประสิทธิภาพของบัณฑิตยังไม่น่าพอใจ ทั้งด้านความรู้ทางเนื้อหาและประสิทธิภาพตลอดจนคุณธรรมในวิชาชีพ ซึ่งอาจารย์มนตรี ตราโมท ได้ให้ข้อคิดจากการสัมภาษณ์สรุปได้ความว่า "ความรู้ของบัณฑิตที่ผิวเผินอาจเนื่องมาจากเนื้อหาวิชาที่มีการเรียนการสอนในปัจจุบันอาจจะมีมากเกินไปถึงสติปัญญาของผู้รับ และคุณภาพทางด้านศิลปะในการดนตรีก็ยดลง ปัจจุบันทุกอย่างต้องรีบ-เร่งแข่งกับเวลา แต่การเรียนศิลปะไม่สามารถรีบเร่งได้"¹ ผู้วิจัยเห็นว่าบัณฑิตควรมีการพัฒนาตนเองให้มากขึ้น ทั้งด้านระเบียบวินัยและมาตรฐานทางทักษะเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองให้นอกเหนือจากเนื้อหาความรู้ที่เรียนจากชั้นเรียน ส่วนความเห็นกระแสที่สองสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของบัณฑิตค่อนข้างน่าพอใจและเริ่มมีมาตรฐานสูงขึ้น คุ้ได้จากด้านทักษะและด้านความรู้วิชาครูซึ่งมีการเพิ่มวิชาส่วนการสอนดนตรีไว้มากขึ้น เรื่องของทักษะก็อยู่ในขั้นที่พอควรจึงคว่าจะมีแนวโน้มดีขึ้นและพร้อมเพียงพอที่จะออกไปสอน ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดนี้เป็นการมองเปรียบเทียบกันในยุคที่เป็น การบุกเบิกเริ่มต้นหรือช่วงที่ยังไม่มีการจัดแล้ว เริ่มมีการทำให้ดีขึ้น และเริ่มพัฒนาคุณภาพให้ดีกว่า ช่วงแรก หากมองเพียงเท่านั้นก็อาจจะพอใจว่าประสบความสำเร็จ แต่ปัจจุเบกบุคคลย่อมมีมาตรฐานในการคาดหวังแตกต่างกันตามแต่ประสบการณ์และการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล มาตรฐานค่าของ คนหนึ่งก็อาจจะเป็นมาตรฐานสูง ของอีกคนหนึ่งก็เป็นได้ ทั้งนี้ในด้านการวัดประสิทธิภาพของบัณฑิต หากจะต้องการศึกษาให้ละเอียดและได้ผลสรุปที่เป็นมาตรฐานมากกว่าความเห็นที่เป็นทัศนคติก็ควรจะได้มีการทำการวิจัย โดยใช้ระบบระเบียบวิธีการวิจัยที่มีมาตรฐานและเกณฑ์ในการจัดที่มีค่าเที่ยงตรงทางด้านสถิติให้ละเอียดมากไปกว่านี้

¹ สัมภาษณ์มนตรี ตราโมท, เมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2533.

- การบรรจุจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนคนตรีศึกษา
ของสถาบันอุดมศึกษาในระดับประเทศ

สรุปได้ว่ามีความเห็นแตกเป็น 2 กระแสเช่นกัน กระแสส่วนใหญ่
เห็นว่าในปัจจุบันการจัดเน้นแต่ปริมาณแต่คุณภาพไม่มี ทิศทางการจัดไขว้เขว ถ้ามองวัตถุประสงค์-
ประสงค์ของการผลิตบัณฑิตยังไม่ตรงเป้าหมาย เพราะผู้เรียนส่วนใหญ่ยังมีจุดมุ่งหมายที่จะเป็นศิลปิน
มากกว่าเป็นครู ในเรื่องการจัดการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ศึกษาหากจะจัดแล้วต้องทำให้พร้อมทั้งให้ที่ดีที่สุด
ไม่ใช่เน้นปริมาณอย่างเดียว ปัจจุบันมีการจัดกันมากมายโดยไม่คำนึงถึงมาตรฐาน ผู้วิจัยเห็นว่า
เป็นแนวทางเพื่อแก้ปัญหาที่ปลายเหตุแต่ต้นเหตุยังไม่มีการปฏิรูประบบ นำเป็นหวังใจเรื่องความคิด
รวบยอดทางการคนตรีว่าอาจคลาดเคลื่อนไป แต่คนตรีเป็นวิชาที่ทึบซึ่งต้องใช้เวลาในการศึกษา
และผู้เรียนต้องมีพื้นฐานความรู้มาก่อน ในระยะเวลาอันสั้นเพียง 4 ปีไม่สามารถฝึกให้คนที่ไม่มี
ความรู้มาก่อนให้มีประสิทธิภาพภายในระยะเวลาอันสั้นได้ นอกจากนี้บัณฑิตที่จบแล้วทำอาชีพตรง
สายจริง ๆ มีน้อยและตำแหน่งครูไม่พอที่จะรองรับ ดังนั้นในปัญหาส่วนนี้หน้าที่ทางผู้บริหารหรือฝ่าย
ที่มีอำนาจหน้าที่ในการวางนโยบายควรจะได้ประชุมปรึกษาหารือหาแนวทางร่วมกันในการวาง
นโยบายเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนคนตรีศึกษา ทิศทาง ผลผลิต และส่วนอื่น ๆ
ให้ออกมาเหมาะสมกับสภาพการและแนวทางที่เป็นประเด็นที่คาดหวังในอนาคต ตลอดจนหาทาง
ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกัน ขอบข่ายงานด้านเดียวกันนี้เพื่อวางแผนงาน
ให้ออกมาเป็นรูปธรรมใหญ่ครบวงจร เพื่อผลสัมฤทธิ์อันน่าพอใจในอนาคต ส่วนอีกกระแสหนึ่งซึ่ง
เป็นส่วนน้อยมากเห็นว่าประสบความสำเร็จและการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันดีกว่าในอดีต
มาก ผู้วิจัยเห็นว่าในอดีตก่อนหน้าที่จะมีการจัดการเรียนการสอนคนตรีศึกษา ไม่มีการให้
ความสนใจหรือเห็นความสำคัญ ตลอดจนสนับสนุนแต่อย่างใด เมื่อมีการเริ่มจัดการเรียนการสอน
คนตรีศึกษาให้เป็นระบบ มีหลักสูตร เนื้อหา เป็นหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมทางวิชาการ มีการให้
คุณวุฒิติดเทียมกับวิชาชีพอื่น และมีการวัดประเมินผลที่ชัดเจนแน่นอน ทานเหล่านี้ซึ่งแต่เดิมอาจ
เป็นบุคลากรทางคนตรีที่อยู่นอกระบบการจัดการแบบใหม่ การเฝ้าติดตามและเป็นส่วนร่วมและ
ชื่นชมกับกระบวนการนี้อาจทำให้มีทัศนคติที่เป็นทางบวกสำหรับความเห็นในส่วนนี้

- ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนาคนตรีศึกษาในประเทศไทย

สรุปได้ว่าประการแรกคือ ต้องสร้างและปลูกฝังเยาวชนให้เกิดความรักในคนตรีอย่างแท้จริง การแก้ปัญหาต้องแก้ที่ต้นเหตุด้วยการสร้างเด็กตั้งแต่เล็กร่วมกับครูที่รักที่จะเป็นครูและผู้ใหญ่ต้องให้การส่งเสริม เมื่อเยาวชนเหล่านี้เติบโตก็จะส่งผลให้คนตรีศึกษาในระดับอุดมศึกษาด้านนี้มีประสิทธิภาพดีขึ้น สำหรับประเทศที่เจริญควรมีทั้งความเจริญทางวัตถุและการพัฒนาจิตใจควบคู่กัน ผู้วิจัยเห็นว่างานสำคัญของ คนตรีศึกษาในขณะนี้ปัจจุบันก็มีหลักสูตรประดมและมัธยมที่มีส่วนของวิชาคนตรีศึกษาสอนอยู่ด้วย แต่เป็นการวางรากฐานที่ถูกต้องในการปูพื้นฐานแนวทางที่เหมาะสมในด้านทฤษฎี แต่ในการปฏิบัติจริง ปัญหาที่พบคือการวางแนวทางหลักสูตรไม่มีการวางแผนล่วงหน้า เมื่อมีการเริ่มร่างหลักสูตรประดมและมัธยมศึกษาใหม่เมื่อปี 2521 ก็ปรากฏว่าการร่างหลักสูตรทำพร้อม ๆ กัน ดังนั้นการที่จะหาจุดเริ่มต้นจากเนื้อหาระดับประถมและมัธยมศึกษาแล้วจัดหลักสูตรให้ต่อเนื่องก็ทำไม่ได้¹ และหลักสูตรคนตรีศึกษาในมัธยมกับหลักสูตรคนตรีระดับชั้นอุดมศึกษาก็ไม่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันเลย ดังนั้นแนวทางในการแก้ปัญหาอาจจะต้องเริ่มศึกษาปรับเนื้อหาหลักสูตรใหม่ทั้งระบบ รวมทั้งการให้ความสำคัญทั้งด้านเวลาที่มากตามสมควรกับการเรียนวิชาทักษะโดยไม่กระทบการเรียนวิชาสามัญในโรงเรียนมากนัก อุปกรณ์การเรียนการสอนมีพร้อมพอควรและการเพิ่มครูที่มีประสิทธิภาพสูง หากสามารถทำให้สัมฤทธิ์ผลได้ก็จะสามารถทำให้รากฐานทางคนตรีศึกษาในประเทศไทยมั่นคงและมีแนวโน้มที่จะพัฒนาได้มากต่อไปในอนาคต

การผลิตครูเป็นของสำคัญ การศึกษาวิชาคนตรีที่แท้จริงนั้นย่อมต้องใช้เวลาในการศึกษาเล่าเรียนและฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ เป็นระยะยาว โดยมีการสั่งสอนอบรมทั้งทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จึงต้องเริ่มปรากฏฐานให้เสียตั้งแต่เนิ่นที่สุดเท่าที่จะทำได้

การจะพัฒนาคนตรีศึกษาได้ต้องได้รับการสนับสนุนและร่วมมืออย่างจริงจังจากทุกฝ่าย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาไม่ควรคำนึงถึงทรัพยากรมูลค่าในการลงทุนว่ามีอัตราส่วนเพราะคนตรีเป็นวิชาศิลปะ ไม่อาจประเมินค่าออกมาเป็นตัวเลขได้ควรเป็นการผลิตเชิงคุณภาพมากกว่าปริมาณและควรหาจุดยืนในท่านเป้าหมายการผลิตให้ชัดเจนสำหรับการพัฒนาเป็นสิ่งที่คำนึงกันมากในปัจจุบัน แต่อะไรคือการพัฒนา ผู้พัฒนาควรจะมีความรู้

¹ สัมภาษณ์วาสิษฐ จรดยานนท์, อาจารย์ภาควิชาคนตรี วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533.

ลึกซึ้งถึงของที่มีอยู่ก่อน เก่าชืด เจนจนอย่างแตกฉานที่เคียวถึงจะเป็นผู้พัฒนาที่ดีได้ ผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนาที่จริงจะเป็นไปตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามภาวะและเทศะที่เปลี่ยนแปลง ผู้ที่มีความรู้ของ เติมซัด เจนจนแตกฉานจึงจะสามารถสรรสร้างให้แปลกออกไป หากได้สืบทอดเนื้อหาความรู้ เติมอย่างถูกต้องและปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันอย่างเหมาะสมด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจแล้ว การพัฒนางานก็จะมีผลพวงตามมาในอนาคตอย่างแน่นอน

นอกจากนี้อาจมีการพัฒนาการจัดตั้งสถาบันคนตรีเพื่อรวมบุคลากรที่มีความสามารถ งบประมาณและอุปกรณ์ให้พร้อมอยู่ที่เดียว เช่น สถาบันคนตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันคนตรีของกรมการฝึกหัดครู เพื่อวางนโยบายคนตรีร่วมกันได้ว่าต้องการให้พัฒนาการของคนตรีศึกษาในระดับประเทศมีแนวโน้มอย่างไร นอกจากนี้ต้องเป็นการรวมเอาทรัพยากรทั้งหลาย เช่น บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ งบประมาณ อุปกรณ์การเรียนการสอนต่าง ๆ มาไว้ในที่เดียวกันให้เทียบพร้อม นอกจากนี้ยังจะสะดวกในการบริหาร กำหนดนโยบาย เป้าหมาย ผลผลิต และสามารถขยายขอบข่ายงานด้านคนตรีเพื่อให้ความกว้างและครอบคลุมความต้องการและความเหมาะสมของประเทศใหม่มีความเจริญก้าวหน้าขึ้น สมดังพระดำริของพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทรที่ทรงมีพระเมตตาต่องานด้านคนตรี ดังพระดำริของพระองค์ท่านที่ว่า

ในประเทศสยามมีแต่การสอนคนตรีเป็นส่วนตัว ยังไม่มีโรงเรียนสอนคนตรีทั้งชั้นกลางและชั้นสูง ถ้าจะเริ่มสอนก็น่าจะให้ไว้ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หาผู้ชำนาญการสอนมาจากต่างประเทศให้สอนตามหลักของเขาซึ่งดีว่านักซึ้ง และในขณะที่เดียวกันก็ให้ เขาศึกษาคนตรีในและเปรียบเทียบเอา เขาระเบียบของเขาแล้วสอนคนไทยอีกที ถ้าทำได้ดังนี้แล้วคนตรีไทยอาจเจริญก้าวหน้าและรุ่งเรืองขึ้นอีก อาจมีผู้ประพันธ์คนตรีไทยตามหลักของฝรั่ง ทั้งการเล่นก็คงดีขึ้นอีกมากด้วย ส่วนคนตรีฝรั่งนั้นเมื่อมีการสอนเป็นกิจจลลักษณะ ดังนี้แล้วก็คงจะต้องดีขึ้นเป็นแน่ไม่ต้องสงสัย ถ้าทำได้ดังนี้แล้ว ใช่แต่ว่าคนไทยจะรู้จักคนตรีของนานาชาติดีขึ้น และทำคนตรีของตนให้ดีขึ้นตามหลักวิทยาศาสตร์เท่านั้น คนตรีไทยก็ได้แพร่หลายไปทั่วโลก เป็นการเชิดชูเกียรติคุณของชนชาติไทยด้วย...¹

¹ กรมขุนชัยนาทนเรนทร, "พระดำริรูปการณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" หนังสือที่ระลึก 70 ปีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2527), หน้า 211-214.

2. สรุปความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูคนตรี ประมวลได้ทั้ง
ขอคนพบดังนี้คือ

ครูคนตรีต้องมีคุณธรรมของผู้ใหญ่ มีความรู้ รู้จักวิทยาการสอนคนตรี รู้จัก
ประเมินความสามารถของผู้เรียนและจัดเนื้อหาตารางให้เหมาะสม มีความสามารถในการถ่ายทอด
มีลักษณะบุคลิกเหมาะแก่การเป็นแม่พิมพ์ คือมีคุณวุฒิ วิทยวุฒิ และจรรยาวัตรต่างๆ ต้องมีฝีมือและ
ความสามารถที่จะสอนและแนะนำผู้เรียนใต้วัยการวิเคราะห์ต่าง ๆ แม้ว่าจะไม่เก่งไปหมดทุก
อย่าง

ครูคนตรีต้องมีความสามารถในการสอนเป็น เพราะต้องสอนวิชาที่เป็น
นามธรรมโดยวิธีการและเครื่องมือที่เป็นรูปธรรม เพื่อผลสัมฤทธิ์แห่งความรู้ของผู้เรียน ต้องมีไฟ
ที่อยากจะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและชี้แนะให้นักเรียนได้ เหล่านี้เป็นคุณสมบัติของครูคนทั้งที่ได้
เสนอมานี้แล้ว

เมื่อครูคนตรีมีความสำคัญดังจะเห็นได้จากการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหา
ของคณตรีศึกษาที่ผ่านมา สภาพของคณตรีศึกษาในประเทศไทยจะเป็นในรูปใดก็จะมีครูเป็นปัจจัย
สำคัญในการกำหนดทิศทางว่าจะไปสู่ความก้าวหน้าพัฒนาหรือมีปัญหาอย่างไร ดังนั้นการวิจัยเรื่อง
สภาพและปัญหาของคณตรีศึกษาในประเทศ ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการบริการทางการศึกษาคณตรีศึกษา
ในระดับอุดมศึกษานี้ จึงมีความสำคัญยิ่งในการหาจุดเริ่มและแนวทางในการพัฒนาสภาพการจัด
การเรียนการสอนของศาสตร์สาขานี้ ให้ก้าวหน้าขนต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาของคณตรีศึกษาในประเทศไทย ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาดังต่อไปนี้

ก. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตร

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาเอกคณตรีศึกษา มีข้อที่ควรปรับปรุงคือ ความมุ่งหมายของหลักสูตรควรมีการเพิ่มเติมในด้านความมุ่งหมายเฉพาะ (Behavioral Objective) และควรเพิ่มเติมความมุ่งหมายที่ระบุให้ผู้เรียนมีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการสอนคณตรีในหลักสูตรของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและหลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. โครงสร้างเนื้อหาสาระ

2.1 ควรเน้นวิชาทักษะเครื่องดนตรี โดยเพิ่มจำนวนหน่วยกิตวิชาทักษะและเวลาเรียนวิชาปฏิบัติ ทั้งคณตรีไทยและคณตรีตะวันตก

2.2 ควรพิจารณาปรับปรุงเนื้อหาสาระทางคณตรีไทยให้เป็นระบบระเบียบ ทัดเทียมกับวิชาทางคณตรีตะวันตกมากขึ้น มีการส่งเสริมการค้นคว้าวิจัยเพื่อหาข้อค้นพบใหม่ ๆ ทางเนื้อหาคณตรีไทยให้มากและแพร่หลายขึ้น

2.3 ควรหาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรวิชาเอกคณตรีศึกษาทั้งประเทศใหม่ เนื้อหาและทิศทางที่ไปในแนวทางเดียวกัน อาจด้วยการจัดประชุมสัมมนาร่วมกันของสถาบันที่จัดคณตรีศึกษาทั่วประเทศ เพื่อหาข้อสรุปตามความต้องการของสังคมและหาแนวทางในการแก้ไขให้เหมาะสมกับทิศทางและสภาพความเปลี่ยนแปลงในอนาคต

2.4 ควรจัดแยกวิชาเอกคณตรีศึกษาออกเป็น 2 สาขา ได้แก่สาขาคณตรีไทยกับสาขาคณตรีตะวันตก โดยแบ่งเป็นวิชาพื้นฐานบังคับซึ่งประกอบด้วยพื้นฐานคณตรีไทย คณตรีตะวันตก และการแสดงคณตรีกับวิชาเฉพาะแบ่งเป็นสาขาคณตรีไทยและสาขาคณตรีตะวันตก

ข. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาของสถาบันอุดมศึกษาที่มีการเปิดสอนดนตรีศึกษา

1. การสอนทักษะและทฤษฎี

1.1 หาอาจารย์ที่มีความรู้เฉพาะวิชานั้น ๆ มาสอนให้เพียงพอ

1.2 ควรหาทางปรับปรุงมาตรฐานการรับนักศึกษาที่มีคุณภาพสูง เข้ามาเรียน เพื่อที่จะพัฒนาการศึกษาได้ตามขั้นตอนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. คำนุเคราะห์

2.1 ควรเพิ่มจำนวนอาจารย์ประจำให้เพียงพอต่อการเรียนการสอน โดยการคัดเลือกผู้ที่มีประสิทธิภาพสูงจริง ๆ เข้ามาปฏิบัติงาน

2.2 ควรหาแนวทางนำอาจารย์ผู้สอนทักษะเครื่องดนตรีทั้งห้าผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศให้เข้ามาสอน อาจจัดเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลกับหน่วยงานระหว่างประเทศ เช่น สถาบันวัฒนธรรมต่าง ๆ นำคณะอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญเข้ามาและจัดการให้คณะเหล่านี้ได้ออกไปสอนตามสถาบันต่าง ๆ ให้ทั่วถึง ตลอดจนจัดกิจกรรมทางดนตรีศึกษาเพื่อสร้างบรรยากาศให้เกิดความตื่นตัว และให้ความต่อเนื่องอย่างน้อยสัปดาห์เพื่อสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งทางดนตรี

2.3 ควรจัดสวัสดิการตอบแทนบุคลากรให้เหมาะสม เพื่อเพิ่มแรงจูงใจให้ผู้ที่มีความสามารถต้องการทำงานในภาครัฐบาล

3. คำนุอุปกรณ์การเรียนการสอน

3.1 ควรปรับปรุงเครื่องดนตรีไทยและตะวันตก สื่อการเรียนการสอน สถานที่ฝึกซ้อมและสถานที่เรียนให้มีปริมาณเพียงพอกับผู้เรียน ให้มีคุณภาพหรืออยู่ในสภาพดีและให้ความสะดวกในการใช้ให้มากขึ้น รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอสำหรับสนับสนุนงาน

3.2 ควรจัดหาตำราทางดนตรีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพิ่ม ให้พอเพียงกับจำนวนผู้เรียน

3.3 สถาบันการศึกษาควรร่วมกับหน่วยงานเอกชนจัดโครงการสินเชื่อเพื่อเยาวชนคนตรี ให้นักศึกษามีทุนทรัพย์เพื่อใช้ซื้อเครื่องดนตรีเป็นสมบัติส่วนตัวแล้วผ่อนใช้ไม่เสียดอกเบี้ยระยะเวลาผ่อนนาน หรือการให้ยืมเครื่องดนตรีแก่นักศึกษาเพื่อใช้งานประจำ ในกรณีที่มีเอกชนมีเครื่องดนตรีหายากราคาแพงแต่มีค่าใช้จ่ายประโยชน์ โดยมีเงื่อนไขให้นักศึกษาดูแลและรับผิดชอบดูแลเครื่องดนตรีเกิดการชำรุดเสียหาย

4. ข้อเสนอแนะทั่วไป

4.1 ควรมีการตั้งกระทรวงวัฒนธรรมเพื่อรับผิดชอบดนตรีศึกษาทั่วประเทศ และงานด้านศิลปะแขนงอื่น ๆ

4.2 ควรมีการหาแนวทางตั้งสถาบันดนตรีของสถาบันศึกษาต่าง ๆ เช่น สถาบันดนตรีของกรมการฝึกหัดครู สถาบันดนตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รับผิดชอบงานการจัดการศึกษาดนตรีในทุก ๆ ด้านที่เป็นระดับอุดมศึกษา มีการบริหารงานเป็นเอกเทศขึ้นตรงต่อต้นสังกัดหรือกระทรวงวัฒนธรรม

4.3 ควรปรับแผนการจัดการศึกษาทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น ทั้งระดับประเทศ มัธยมศึกษาและอุดมศึกษาให้หลักสูตรสอดคล้องมีเนื้อหาต่อเนื่องกันมากขึ้น

4.4 สถาบันทางดนตรีศึกษา อุดมศึกษา ควรสนับสนุนให้มีการเปิดสอนอย่างสม่ำเสมอ บางสถาบันในปัจจุบันเปิดบ้างปิดบ้าง ทำให้ขาดการวางแผนและความต่อเนื่องรวมทั้งทิศทางที่แน่นอน แต่ถ้าวินิจฉัยใดไม่มีความพร้อมทางคนสังกัดควรพิจารณาให้มีการระงับการจัดการเรียนการสอน โดยไม่บังคับให้ต้องดำเนินการต่อไปทั้งที่ไม่มีความพร้อม

ค. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรทำการวิจัยติดตามผลบัณฑิตครูวิชา เอกดนตรีศึกษาในแต่ละสถาบัน
2. ควรทำการวิจัยประเมินความสอดคล้องของหลักสูตรวิชา เอกดนตรีศึกษากับหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
3. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับระบบระเบียบโครงสร้างและเนื้อหาสาระทางดนตรี

ไทย

4. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับเนื้อหารายวิชาของคณิตศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรของสถาบันต่าง ๆ
5. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของคณิตศึกษาเจาะให้ละเอียดในแต่ละสถาบันและเปรียบเทียบกับสถาบันที่เปิดโปรแกรมคณิตเพื่อผลิตศิลปิน